

Viljem Sekspir - Mletački trgovac

VILJEM ŠEKSPIR

MLETAČKI TRGOVAC

Preveo: Velimir Živojinović

LICA

DUŽD OD MLETAKA
KNEZ OD MAROKA,
KNEZ OD ARAGONA -
— prosioci Porcijini
ANTONIO, mletački trgovac
BASANIO, njegov prijatelj
GRACIJANO,
SALANIO,
SALARINO — prijatelji
Antonijevi i Basanijevi
LORENCO, zaljubljen u Džesiku
ŠAJLOK, bogat Jevrejin
TUBAL, Jevrejin, njegov prijatelj
LONSELOT GOBO, ludalo,
sluga Sajlokov
STARI GOBO, otac Lonselotov
LEONARDO, sluga Basanijev
BALTAZAR,
STEFANO — sluge Porcijine
PORCIJA, bogata naslednica
NERISA, njena dvorkinja
DŽESIKA, kći Šajlokova
MLETAČKI VELIKAŠI,
SUDSKI ČINOVNICI,
TAMNIČARI, PORCIJINE
SLUGE I DRUGA PRATNJA

Mesto radnje
MLECI, A DELIMIČNO
BELMONT, PORCIJINO
BORAVIŠTE U
UNUTRAŠNJOSTI

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

PRVI ČIN

SCENA PRVA

Mleci. Ulica.

(Ulaze ANTONIO, SALARINO
i SALANIO.)

ANT.: Ja ne znam, zbilja, što sam tako setan;
Tišti me mora; ona, rekoste,
Tišti i vas; al' kako je navukoh,
Kako je nađoh ili stekoh ja,
Od kakve li je građe, šta je rodi,
To imam tek da saznam;

I tol'ko seta zaglupi me ta,
Da jedva mogu sebe sam da poznam.

SALARINO. Po pučini vam misli krstare,
Gde vaše lađe s moćnim jedrima -

Kao gospoda, varoški gazdaši
Na talasima, ili kao kakva
Toržestvena parada pomorska -

Gledaju preko ramena na onu
Ubogu sitnež trgovačku koja
Do pojasa se klanja ispred njih
Dok one kril'ma tkanim šišaju.

SALANIO. Da sam toliko stavio na kocku,

Gospodine, i ja bih, verujte mi,
Srcem uz svoje nade tamo bio.

Stalno bih travu brao, da bih sazn'o

Gde je vetrova leglo; piljio bih

U mape neprestance, tražeći

Sidrišta, luke, mola; i, zacelo,

Sve bi, od čega strepim da bi štetu

Naneti moglo trgovini mojoj,

Zalostilo me.

SALARINO. Od sopstvenog daha,

Kad čorbu hladim, jeza bi me tresla

Pri pomisli na pokor što ga dah

Oluje besne kadar je na moru

Da izazove. Ne bih mogao

Gledati sat peščani dok iz njega

Otiče pesak, a da u pamet

Sprudove i plicake ne dozovem

I da Andreja svoga bogatoga

Ne ugledam u pesak zarivena

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Gde teme svoje savija pod rebra
Da grob poljubi svoj. Da crkvi pođem,
Pa kamen svete građevine spazim,
Da li bih mog'o da se ne setim
Hridina strašnih, što bi, da se nešto
O nežnog moga broda slabine
Očešu samo, prosule u brzak
Sav začin njegov, pa obukle mojom
Svilom sve bučne talase, i tako,
U jednu reč, pretvorile u ništa
Sve ono što bogatstvo pre mi beše?
Zar da mi bude data misao
Da tako nešto mislim, a da budem
Pomisli lišen da bi slučaj takav
Rastužio me? Ama, ne govor'te:
Antonio je žalostan, ja znam,
Zbog toga što na trgovinu misli.
ANTONIO. Verujte, ne; na sreću, nije moje
Imanje jednoj povereno lađi,
Nit' jednom mestu; niti zavisi
Od sreće ove jedne godine
Sve moje stanje: stoga nisam ja
Zbog trgovine svoje sumoran.
SALARINO. Zaljubljeni ste onda.
ANTONIO. Taman! Pfuj!
SALARINO. Ni zaljubljeni? Tad ste, recimo,
Tužni jer niste vedri: prema tome
Isto toliko lako biste mogli
I smejati se, poskakivati,
Pa reći: niste tužni jer ste vedri.
A, dvoglavog mi Jana, priroda je
Čudnjake svake vrste sazдалa:
Jedan sve žmirka očima i sve se
Nečemu smeje k'o što se papagaj
Gajdama smeje; drugi ima tol'ko
Kiseo izraz da na osmeh ne bi
Obelio ni zuba, pa da jamči
I sami Nestor da je šala smešna.
(Ulaze BASANIO, LORENCO,
GRACIJANO)
SALANIO. Basanio, vaš plemeniti rođak,
Dolazi s Gracijanom i Lorencom.
Pa zbogom: mi vas ostavljamo sad
U boljem društvu.
SALARINO. Ostao bih s vama
Sve dotle dok vas ne razveselim;

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Al' vrsniji nas, evo, pretekoše.

ANTONIO. Visoko cenim vrsnost vašu ja.

Vas zove, držim, posao sopstveni,

Pa priliku ulučiste otići.

SALARINO. Dobro vam jutro, draga
gospodo!

BASANIO. Kad ćemo opet da se izludamo,

Gospodo draga? Premnogo se nešto

Tuđite vi: zar tako biti mora?

LORENCO. O dokolici prvoj bićemo

Vama na službi.

(Odlaze SALARINO i SALANIO.)

Pošto ste se našli

S Antonijem, to sad i mi idemo,

Sinjur Basanio; al' setite se

Gde smo u podne rekli naći se,

Molim vas.

BASANIO. To ne hajte.

GRACIJANO. Ne izgledate osobito dobro,

Sinjur Antonio; vi pridajete

I odveć mnogo pažnje ovom svetu:

Onaj ga gubi ko ga kupuje

S toliko truda; čudno, verujte mi,

Izmenjeni ste.

ANTONIO. Svet ja, Gracijano,

Za drugo što ne držim, do za svet.

Za pozornicu gde svak tumači

Ulogu svoju: sumorna je moja.

GRACIJANO. A meni dajte da budalu igram:

Nek' se od smeha i od ludanja

Sve moje lice zbrčka; više volim

Da mi se jetra upali od vina,

Negoli da mi od lelekanja

Ubistvenoga srce promrzne.

Zašto da čovek, vrele krvi pun,

Čuči k'o njegov praded, istesan

Iz alabastra? da i budan spava?

Da žuticu namćorlukom navuče?

Čuj što ću reći ja, Antonio -

Drag si mi, pa iz ljubavi to kažem -

Ima ti jedan ljudi soj što lice

Namreška svoje, te se naskorupa

K'o ustajala bara; ti baš navlaš

K'o zaliveni ćute, ne bi l' neko

Rekao da su mudri, ozbiljni,

Dubokoumni; prosto k'o da kažu:

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

"Gospo'n Orakul ja sam, i kad zinem,
Ni pašće da mi nije lanulo!"
O, znam ja takve, moj Antonio,
Što samo stoga za mudrace važe,
Jer nikad jednu reč ne izuste;
A uveren sam, da progovore,
Proklinjali bi oni bezmalo
Uši u onih koji, čuvši ih,
Ludama svoju sabraču nazovu.
Al' više drugom prilikom. No, ti
Nemoj tim mamcem melanholije
Ovakvu glupu ribicu, ovakvo
Mišljenje da domamljuješ i pecaš.
Lorenzo dragi, hajd'mo; utoliko
Ostajte zbogom! A po obedu
Pridiku svoju dokrajčiču ja.
LOR.: Pa hajd' do ručka da vas ostavimo.
Jedan od tih mudraca glupih moram
I ja da budem, jer mi Gracijano
Ne da do reči doći.
GRACIJANO. Nu, pa budi
Godine dve još sa mnom, pa ni zvuk
Sopstvenog glasa nećeš poznati.
ANTONIO. Zbogom, i ja ću toga radi samo
Da se razbrbljam.
GRACIJANO. Zbiljski hvala; pošto
Tek sušenome jeziku i curi
Što kupca nema ćutanje pristoji,
I njima samo ono lepo stoji.
(Odlaze GRACIJANO i LORENCO.)
ANTONIO. Pa je li to sad nešto?
BASANIO. Gracijano govori beskonačno
mnogo ni o čemu, više no ijedan čovek u
Mlecima. U njega je zdravog umovanja taman
kao dva pšenična zrceta u dve merice pleve:
treba vam ceo dan traženja da biste ih našli;
a kad dođete do njih, pokaže se da nisu bili
vredni traženja.
ANTONIO. Nu, sad mi kaž'te gospođicu onu
Do koje ste se zakleli otići
Na poklonjenje tajno; rekli ste
Da ćete danas kazati mi to.
BASANIO. Antonio, za vas to nije tajna
Kol'ko imetak svoj sam potkopao
Kindureći se kol'ko sredstva moja
Slabašna nisu dotrajati mogla.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Nameru nemam da se vajkam što je
Otmeni život meni ukraćen,
Već mi je glavna briga da se časno
Dugova grdnih spasem što ih moji
Pomalo odveć raskalašni dani
Na moja pleća svališe. Ja vama
Najviše, dobri moj Antonio,
U ljubavi i novcu dugujem;
A ljubav vaša jamči mi da smem
Sve ono da vam poverim što smeram
Da poduzmem te dug svoj sav izravnam.
ANTONIO. Molim vas, rec'te samo šta je to,
Basanio moj dragi; ako stoji
Ta stvar u krugu časti, k'o što vazda
Stojite vi, po volji, verujte mi,
Možete onda kesom mojom, mnome
I svim što imam raspolagati
Da podmirite svoje potrebe.
BASANIO. Ja sam, u đачke dane, kada bi se
Dogodilo da strelu izgubim,
Odapinjao drugu isto takvu,
U istom pravcu, ne bi l' našla prvu.
I, obe tako stavljajuć' na kocku,
Obe sam često nalazio. Ja vam
Podvlačim ovo dečije iskustvo
Zbog toga što je ono što će doći
Potpuno budalasto. Vama ja
Dugujem mnogo, a, k'o rđav deran,
Izgubio sam što na zajam uzeh.
No, ako biste hteli još jedared
U istom pravcu strelu hitnuti
U kom i prvu, ja ću, uveren sam,
Jer ću na smer da pazim, naći obe,
Ili ću barem ono poslednje
Što ste na kocku stavili da vratim,
A zahvalno ću dužnik ostati
Za ono prvo.
ANTONIO. Vi me dobro znate,
Pa samo vreme gubite kad tako
Okolišite s mojom ljubavlju.
I vređate me više sad zacemento
Kad dvoumite da bih sve što mogu
Učinio vam, nego kada biste
Straćili sve što imam; stoga samo
Rec'te šta treba to da uradim,
A što sam ja po vašem znanju kadar,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

I ja sam gotov: zato kazujte.
BASANIO. Bogata jedna naslednica ima
U Belmontu; i lepa, i vrh toga,
Što je još lepše nego ova reč,
Retkih vrлина: jednom nerečenu
Poruku divnu s njena oka primih;
Porcija zovu nju; i vrsnošću
Za Katonovom kćeri Porcijom,
Brutovom ženom, ne zaostaje;
A i široki svet za vrednost njenu
Čuo je, jer sa svijuju obala
Sva četir' vetra dovitlavaju
Cuvene prosce k njoj; k'o zlatno runo
Leže na njenim slepoočnicama
Kovrdže zlatne njene, te je Belmont,
Njezino boravište, postao
Kolhijsko drugo pribrežje, gde mnogi
Jasoni traže nju. Da imam su čim
Da se ponesem, o Antonio,
S kojim od njih, toliki uspeh srce
Predskazuje mi, da bih neosporno
Imao sreće.

ANTONIO. Sve mi je imanje
Na moru, ti to znaš; nit' imam novca,
Nit' imam ičeg čim bih mogao
Da stvorim neku svotu sad: pa zato
Pođi i vidi šta u Mlecima
Moj kredit može: sve do granica
Napregnuću ga krajnjih da u Belmont
Porciji lepoj tebe otpremim.
Raspitaj odmah svuda, a i ja ću,
Gde ima novca; pa ću ja već lako
Nabaviti ga: daće mi ga svako,
Na jamstvo il' za ljubav, svakojako.
(Izlaze.)

SCENA DRUGA

Belmont. Odaja u Porcijinom domu.

(Ulaze PORCIJA i NERISA.)

PORCIJA. Duše mi, Nerisa, ovaj veliki svet
je dovde došao mojoj malenoj osobi.

NERISA. To bi tako i bilo, slatka gospođo,
kad bi obilje vaših nevolja bilo ravno obilju
kojim vas je obasula sreća; a ipak, po svemu
što vidim, boluju isto tako oni koji se guše u

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

preobilju kao i oni koji skapavaju bez ičega. Nije to osrednja sreća biti osrednjeg stanja: preobilje osedi pre, a hvatanje kraja s krajem živi duže.

PORCIJA. Dobre izreke i dobro kazane.

NERISA. Bile bi još bolje kad bi se dobro i vladalo prema njima.

PORCIJA. Kad bi bilo isto tako lako činiti kao i znati šta valja da se čini, kapele bi bile crkve, a sirotinjske udžerice kneževske palate. Dobar je duhovnik onaj koji se i sam upravlja prema svojim propovedima: lakše mu je da poučava dvadesetoricu šta bi bilo dobro činiti, no biti jedan od te dvadesetorice pa postupati prema sopstvenom svom učenju. Mozak lako može da smisli zakone za krv, ali vatrena narav preskače preko hladnih propisa: takav ti je zec ta ludost, mladost, da preskače preko mreže tog bangavka, dobrog saveta. - Ali to mudrijanje nije kadro da mi izabere muža.

Avaj meni s tom reči "izabrati"! Ja niti mogu da izaberem onoga kojega bih htela, niti mogu da odbijem onoga koji mi se ne sviđa; tako volja umrloga oca sputava volju kćeri koja je u životu. Zar to nije svirepo, Nerisa, što niti mogu koga da izaberem, niti mogu ikoga da odbijem?

NERISA. Vaš otac je vazda bio pun vrlina, a ljudi pobožni imaju pred smrt dobra nadahnuća; te će prilikom lutrije - koju je smislio vaš otac sa onim trima skrinjama: zlatnom, srebrnom i olovnom, pri kbjoj ima da vas dobije onaj koji pogodi šta je on tim imao na umu - moći pogoditi pravu skrinju zacelo samo onaj koji vas zaista voli. Nego koliko je žara u vašem osećanju prema svakom pojedinom od onih kneževskih prosilaca koji su već prispeli?

PORCIJA. Molim te, imenuj ih redom, i ja ću ti opisati onoga kojeg imenuješ; pa ti po mom opisu izvedi zaključak o mojoj naklonosti.

NERISA. Prvo vam je tu onaj napuljski knez.

PORCIJA. Aj, to ti je pravo pravcato ždrebe, jer ko šta radi, on govori o svom konju; a smatra kao dodatak svojim preimućtvima to što ume sam da ga potkiva. Sve se bojim da

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

se njegova milostiva gospođa majka zabunila
sa nekim kovačem.

NER.: Pa onda vam je tu onaj palatinski graf.

PORC: Šta ko radi, taj se samo mršti, kao da
bi hteo reći: "Ako me nećete, široko vam polje".

Sluša neku šalu, a ne smeje se: bojim se da će
se prometnuti u nekakva plačna filozofa kad
ostari, budući da je tako nepristojno natušten

Šareno jagnje ili prugasto

Uzme k'o ajluk, oinovima natrag

Doterane su krajem jeseni

Već podžirene ovce; a kad poče

Za tvoritelje ove runaste

Plođenja čin, moj vispreni ti pastir

Izvesno pruće oljušti, pa njega

Pred uspaljene ovce postavi

Dok su se one mrkale, te ove,

Plod začinjući tada, ojagnjiše,

Kada im dođe vreme jagnjenja,

Sve samu jagnjad šarenu, i ova

Jakovu pripadoše. Tim se putem

Zaima on i blagosloven bi:

Jer je imetak božji blagoslov

Kad nije krađa.

ANTONIO. Tu je Jakovu,

Gospodine, na ruci sreća bila;

Nije u moći bilo njegovoj

Da to izvede, već je upućen

I vođen bio rukom božijom.

Da ne želite time kamate

Da opravdate? Il' su vaše zlato

I vaše srebro oinovima i ovce?

ŠAJ.: Ne znam da kažem; al' nastojim da se

Baš tako brzo kote: to utuv'te,

Sinjore moj.

ANTONIO. Basanio, je l' vidiš

Kako se đavo na Jevanđelje

Poziva kad mu treba? Zao stvor,

Kad svedočanstva sveta priziva,

Liči na hulju nasmejana lica,

Na spolja lep, a crvljiv plod. O, kako

Ljušturu lepu ima pritvorništvo!

ŠAJLOK Tri tisuće cekina - lepa svota.

Tri meseca od dvanaest meseci,

Dajte da iznos obroka sračunam.

BASANIO. Pa da li neke nade, Šajloče,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ima za nas?

ŠAJLOK Sinjor Antonio,
Vi ste zbog mojih kamata i novca
Često, u mnogo navrata, na mene
Vikali na Rialtu: spokojno sam
Slegao ja ramenima i to
Trpeo vazda, jer je pleme moje
Trpljenjem žigosano. Zvali ste me
Nekrstom, zvali psom krvoločnim,
Jevrejski kaftan moj ste pljuvali,
A sve zbog toga što se svojim služim.
Al' eto gde iziđe da vam je
Potrebna sada moja pomoć: nuto;
I sad vas evo k meni, pa velite:
"Para nam treba, Šajloče": ovako
Velite vi, baš vi što pljuvaste
Meni na bradu, što me ritaste
K'o što se tuđe pašče s praga ritne:
Para vam treba. Šta sad da vam kažem?
Zar da ne rečem: "Otkud para psu?
Gde može pašče davati na zajam
Tri tisuće cekina?", il' da nisko
Povijem leđa, pa da ropskim glasom,
Prepodobljeno, uzdržana daha,
Prošapćem:
"Vi ste me, lepi moj gospodine,
Pljuvali prošle srede, vi ste me
Toga i toga dana ritnuli,
A ne znam kada nazvali me psom;
Pa ded za ove ljubaznosti da vam
Tol'ko i tol'ko pozajmim"?
ANTONIO. I opet ću te, sva je prilika,
Nazvati tako, opet pljuvati,
I ponovo te tako ritati.
Ako si voljan da nam novac taj
Na zajam daš, a ti ga daj na zajam
Ne kao nekom prijatelju svom -
Jer kad je prijateljstvo uzimalo
Od prijatelja svoga kamate
Na jalov metal? - već ga radije
Pozajmi kao neprijatelju;
Globu ćeš moći tad da naplatiš
Vedrijeg čela, bude l' prekršio
Obvezu on.
ŠAJLOK E, vidi kako ste
Razbesneli se! Ja bih želeo

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Da prijatelji, budemo, da vašu
Zaslužim ljubav, da zaboravim
Što ste na mene bacali se blatom,
Da vas iz nužde trenutne izvučem,
A da za novac svoj u naknadu
Ne uzmem pare jedne; vi, pak, gle!
Nećete da me čujete: što nudim,
Nudim iz čiste duše.

ANTONIO. Duševno to bi bilo.

ŠAJLOK Ja duševnost
I želim baš da pokažem. Notaru
Pođimo kakvom, i na obveznicu
Stav'te svoj pečat, a tek šale radi,
Za slučaj da mi tog i toga dana,
Na tom i tome mestu ne biste
Vratili iznos ili iznose
Po ugovoru utvrđehe, dajte
Da upišemo da sam vlastan ja
Po kile ravno lepog vašeg mesa
S vašega tela, gde je meni drago,
K'o globu da odsečem i odnesem.
ANT.: Duše mi, primam; pečat svoj na
takvu

Obvezu daću, još ću reći da je
Jevrejin vrlo duševan.

BASANIO. Ovakvu

Ne prihvatajte obvezu rad mene.

Daleko više volim da i dalje

U nemaštini svojoj ostanem.

ANTONIO. Ta plašiti se nemoj, čoveče;

Plaćati globu neću: biću, držim,

Kadar već nakon drugog meseca,

A to je ravno mesec dana pre

No što je ovoj obavezi rok,

Da platim svotu tri puta toliku

Koliko ova obaveza vredi.

ŠAJLOK Što su ti, o moj oče Avrame,

Hrišćani ovi! Uči ih sopstveno

Rađenje njino zlo da sumnjiče

Pobude tuđe. Nu, pa recite mi,

Molim vas, ovo: šta to dobijam

Uterujući globu ako on

Rok ne održi? Pola kile mesa

S ljudskoga tela, ljudskog mesa, nit' se

Ceni toliko, nit' toliko vredi

Koliko ovčje, kozje, goveđe.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Kažem: ja ovu uslugu mu nudim,
Da bih u njega ljubav zadobio:
Hoće li, dobro; neće l', zbogom poš'o:
Al' me za ljubav ne vređajte, molim.
ANTONIO. Sajloče, dobro, takvu obavezu

Potpisaću ti.

ŠAJLOK Da se kod notara
Nađemo onda; vi mu uputstva
Dajte za ovu smešnu obavezu,
Ja odoh, pak, da smesta dukatima
Napunim kesu i da kuću svoju
Obiđem koju ostavih na nekoj
Ništavnoj hulji, pa me eto tamo.

ANTONIO. Požuri, vrli Jevrejine!

(ŠAJLOK ode.) Još će

Jevrejin ovaj da se premetne

U hrišćanina: već se pitomi.

BASANIO. Ne marim slatku reč u duše zle.

ANT.: Hajde, ne strahuj! Ceo mesec pre

No što je rok doploviće mi lađe;

Nikakvo zlo me ne može da snađe.

(Izlaze.)

DRUGI ČIN

SCENA PRVA

Belmont. Odaja u Porcijinom domu.

(Pisak rogova. Ulaze KNEZ OD

MAROKA i njegova PRATNJA;

PORCIJA i NERISA i

DRUGI iz njene pratnje.)

K OD MAROKA. Ne zamerite boji lica mog,

Livreji toj od senke koju mi je

Satkalo žarko sunce, sused moj,

U čijoj sam blizini ponikao.

Najlepši dajte stvor sa severa,

Gde Febusove vatre jedva mogu

Ledene sveće da raskravljuju,

Pa dajte kožu da rasečemo

Vama za ljubav, da se vidi je li

Njegova krv crvenija od moje.

I počuj što ti velim, gospođice:

To lice moje strah je zadalo

Junaku mnogom, a u ljubav ti se

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Zaklinjem svoju: volele su njega
Devojke mnoge najviđenije
Podneblja moga: i promenio
Tu boju ne bih, osim kad bih time
Zarobio vam misli, predivna
Kraljice moja.

PORCIJA. Ja kod izbora
Rukovođena nisam jedino
Uputstvom nežnim oka devojčinog;
Lutrija ova o sudbinu moju
Kratu mi, između' ostaloga, pravo
Da biram dragovoljno: da me, pak,
Ograničio nije otac moj
I vezao me kad je smislio
Da se za onog udam ko me steče
Onako k'o što rekla sam vam već,
Vi biste, kneže plemeniti, pravo
Imali isto na naklonost moju
Kao ma koji drugi namernik
Kojeg do sada videh.

KNEZ OD MAROKA. Zahvalan sam
Na tome vama: zato, molim vas,
Povedite me skrinjama da svoju
Okušam sreću. Te mi sablje - koja
Poseče šaha persijskog i smače
Persijskog jednog kneza koji triput
Sultana Sulejmana pobedi: -
Najljuće oko okom bih presek'o,
Najžešće srce srcem nadmašio,
Medvedici bih s dojke otrgnuo
Mladunče, lavu rugao se ja
Kada za plenom riče, samo da te
Dobijem, gospođice. Ali avaj!
Da Lihás baca kocku s Herkulom
Da bi se vid'lo ko je vrsniji,
Slučajno može ruka slabija
Da baci veći broj: Alkida tako
Potuče njegov momak; te i ja,
Slučajem slepim vođen, mogu lako
I promašiti ono što bi drugi,
Vrednošću manji, domašiti mog'o,
Pa da od jada umrem.

PORCIJA. Valja vam se
Prikloniti sudbini, pa se ili
Odreći da uopšte birate,
Il' se zareći pre no izbor počne,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Da brak nijednoj ženi nećete
Nikad za veka svog da pomenete,
Ukol'ko sada pravu kutiju
Ne pogodite; dakle: pazite.
KNEZ OD MAROKA. I neću pominjati;
hajte, sad me
Povedite da sreću okušam.
PORCIJA. Sad prvo hramu: posle ručka sreću
Okušaćete.
KNEZ OD MAROKA. Dobra srećo, sudi:
Da budem klet, il' srećan mimo ljudi.
(Zvuci rogova, pa odlaze.)

SCENA DRUGA

Mleci. Ulica.

(Ulazi LONSELOT GOBO.)

LONSELOT. Savest mi svakojako neće biti
na ruci da kidnem od toga Jevrejina, moga
gazde. Nečastivi se prilepio uz mene, pa me
kuša govoreći mi: "Gobo, Lonselote Gobo,
dobri Lonselote", ili: "dobri Gobo", ili "dobri
Lonselote Gobo, posluži se svojim nogama,
uzmi zalet, struži!" A savest mi veli: "Ne, uzmi
se u pamet, poštenjačino Lonselote, uzmi se
u pamet, čestiti Gobo", ili, kao što je napred
rečeno: "Čestiti Lonselote Gobo, nipošto da
nisi bežao, batali ćorava posla." Jest, ali mi
krajnje neustrašivi satana zapoveda da se tor-
njam: "Via", govori nečastivi, "put pod noge",
veli demon: "tako ti nebesa, stegni petlju",
kaže đavo, "pa grebi!" Jest, ali se moja savest
obesila mome srcu o vrat, pa mi sasvim mudro
kaže: "Cestiti moj prikane Lonselote, budući
da si ti sin valjana čoveka" - ili, bolje, sin
valjane žene; - jer, vaistinu, moj otac je voleo
nekako da će usnama, zaudarao je neka-
ko na zagoretinu, sav se nekako bio pretvorio
u ukus; - elem, savest mi veli: "Lonselote, ni
makac!" "Miči se", veli nečastivi. "Ni makac!"
veli savest. "Savesti", velim ja, "savet ti je
dobar"; "satano", velim ja, "savet ti je dobar":
i sad ako pođem za savešću trebalo bi da
ostanem kod Jevrejina, svoga gazde, koji je,
sahrani Bože! od đavolske sorte; a ako kli-
snem od Jevrejina, onda ću poći za satanom,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

koji je, da prostite, ovejani đavo. Jevrejin je, nema sumnje, otelotvorena satana, pa moja savest, govoreći po savesti, ima neku potvrđu savest kad mi savetuje da ostanem kod Jevrejina. Prijateljski mi savet daje nečastivi: kidnuću, satano, moje vam pete stoje na službi: kidnuću.

(Ulazi STARI GOBO sa kotaricom.)

GOBO. Hej vi, gospodar-mladiću, molim vas, kojim se putem ide do gospodar-Jevrejina?

LONSELOT (za sebe). O nebo! to je moj rođeni otac, koji me, pošto je maltene potpuno slep, te ne vidi gotovo ni prsta pred okom, nije poznao: sad ću da ga zbunjujem i vitlam.

GOBO. Plemeniti gospodar-mladiću, molim vas, kuda se ide do gospodar-Jevrejina?

LONSELOT. Na prvoj zavojici savijete na desno, a na najprvoj savijete nalevo! ali je l' te? na onoj pre najprve ne savijajte ni levo ni desno, nego savijete okolo-naokolo naniže do Jevrejinove kuće.

GOBO. Zdravlja mi Božjeg, muka će biti pogoditi taj put. A možete l' mi reći da li neki tamo Lonselot, koji boravi kod njega, boravi kod njega ili ne?

LONSELOT. Govorite li vi o mladome gazda-Lonselotu? (Za sebe.) Pazite, sad će da se uzvitlaju talasi! - Govorite li vi to o mladom gazda-Lonselotu?

GOBO. Nije on gazda, gospodine, već sin jednoga siromaška: njegov otac je, mada ja to kažem, pošten puki siromašak i, hvala budi Bogu, ima tek da poživi.

LONSELOT. Nu, lepo, neka bude njegovom ocu kako mu je volja, mi ovde govorimo o mladom gazda-Lonselotu.

GOBO. Vašem pokornom sluzi, i samo Lonselotu, gospodine.

LONSELOT. Ali, molim vas, ergo, starče, ergo, preklinjem vas, govorite li vi o mladom gazda-Lonselotu?

GOBO. O Lonselotu, ako izvoli vaša milost.

LONSELOT. Ergo, o gospodar-Lonselotu. Ne govorite o gospodar-Lonselotu, oče, jer mladi se vlastelin, sporazumno sa suđajama i sudbonosnicama i sličnim dokonim kažama, sa

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

onim sestrama trima i tome sličnim ograncima učešnjaštva - on se, vaistinu, upokojio, ili, kako biste vi to prosto-naprosto rekli, on se preselio u večnost.

GOBO. Ma, ne daj, Bože! taj dečko je bio ni više ni manje no štap moje starosti, ni više ni manje no stub moj.

LONSELOT (za sebe). Zar ja ličim na neku močugu ili na neki direk pod krovinjarom, na štap ili stub? - Poznajete li me, oče?

GOBO. Avaj meni danas! ne poznajem vas, mladi gospodičiću, no, molim vas, recite mi, da li je moj dečko - pokoj mu duši! - živ ili mrtav?

LONSELOT. Zar me ne poznajete, oče?

GOBO. Avaj, gospodine, ja sam bezmalo slep; ne poznajem vas.

LONSELOT. Ono, bogami, ikad bi vas služile oči, mogli biste da me ne poznate: mudar je to otac koji poznaje svoje sopstveno dete. Pa lepo, starino, ja ću vam isporučiti novosti o vašem sinu. Blagoslovite me; istina će izići na videlo; ubistvo ne može ostati dugo sakriveno; sin čovečji to može, ali istina traži da se na posletku pokaže.

GOBO. Molim vas, gospodine, ustanite; ja znam zacelo da vi niste Lonselot, moj dečko.

LONSELOT. Molim vas da se ne ludamo više oko toga, nego mi dajte svoj blagoslov: ja sam Lonselot, vaš dečko do pre, vaš sin sad, vaše čedo ubuduće.

GOBO. Ne mogu da zamislim da ste vi moj sin.

LONSELOT. Ne znam šta da mislim o tome: ali ja sam Lonselot, Jevrejinov sluga, i znam zasigurno da je vaša žena Mardžeri moja majka.

GOBO. Zove se Mardžeri, nema šta: pa ako si ti Lonselot, zakleću se da si ti moja krv i moje meso. Neka je slavljen Gospod na nebesima! Ala ti je izrasla brada! Više je dlake u tebe na podbratku no u mog teglećeg kljuseta Dobina na repu.

LONSELOT. Po tome ispada da Dobinu rep natraške raste: jer sam siguran da je imao više dlake u repu no ja na licu kad sam ga poslednji put video.

GOBO. Gospode! Kako si se izmenio! Kako se slažete ti i tvoj gazda? Nosim mu nešto na

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

dar. Kako se slažete?

LONSELOT. Dobro, dobro: no kako sam ja sebi turio bubu u glavu da otperjam od njega, to neću oturiti tu bubu dok god koliko-toliko ne otperjam. Moj gazda je pravi pravcati Jevrejin: dati mu dar! dajte mu konopac! skapavao sam od gladi u njegovoj službi: možete sve moje prste da prebrojite mojim rebrima. Oče, radujem se što ste došli: taj dar da ste mi dali izvesnom gospodar-Basaniju koji daje vaistinu divne nove livreje. Ako ne budem služio u njega, bežaću dokle božja zemlja drži. O, da čudne sreće, evo ga gde dolazi: hajdemo k njemu, oče; jer dabogda bio Jevrejin ako i dalje budem služio u Jevrejina.

(Ulazi BASANIO sa LEONARDOM i drugom PRATNJOM.)

BASANIO. Možete tako da uradite; samo neka se s večerom tako požuri da ona najkasnije u pet bude gotova. Nastoj da se ova pisma razdele; daj livreje u rad; i zamoli Gracijana da odmah dođe u stan.

(Jedan SLUGA ode.)

LONSELOT. Pridite mu, oče.

GOBO. Bog neka blagoslovi vašu milost!

BASANIO. Najlepše hvala! Bi li hteo nešto od mene?

GOBO. Ovo vam je moj sin, gospodine, ubogo momče -

LONSELOT. Ne ubogo momče, gospodine, već bogatoga Jevrejina sluga, koji bi želeo, gospodine - kako će vam to moj otac specificirati -

GOBO. On vam, kako bi se reklo, gospodine, ima veliku enfekciju da služi -

LONSELOT. Doista, rečeno ukratko i nudugačko, ja služim Jevrejina, i gorim od želje - kako će vam to moj otac specificirati -

GOBO. Njegov gazda i on, da prosti vaše blagorođe, žive maltene kao braća -

LONSELOT. Jednom reči, istina je sva u tome, što me Jevrejin, koji mi je naneo uvredu, nagnao - kao što će vam to moj otac, budući da je kao što se nadam, star čovek, to već notifikirati -

GOBO. Eto tu imam pečene golube koje bih

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

hteo da dam na dar vašem gospodstvu: a ono što bih hteo da zamolim -

LONSELOT. Jednom reči i sasvim kratko, ono što bi on hteo da zamoli stagnira mene, kao što će vaše gospodstvo čuti od ovoga čestitoga starca; to jest, mada to ja kažem, i mada je on star, a baš siromah, od moga oca.

BASANIO. Neka jedan govori za obojicu. Šta biste hteli?

LONSELOT. Da služim kod vas, gospodine.

GOBO. Eto, u tome vam je ceo defekt naše molbe.

BASANIO. Dobro te znam; uslišiću ti molbu:

Danas je Šajlok, gazda tvoj, o tebi

Govorio mi: unapređuje te

Njegova preporuka, ako je

Unapređenje da se napusti

Jevrejin bogat, pa u službu ode

Siromašnome nekom plemiću.

LONSELOT. Zbilja je ona stara izreka divno podeljena, gospodine, između vas i moga gazde Šajloka: vi imate milost božju, a on ima dovoljno.

BASANIO. Ta ti je dobra. Pođi, oče, sad

Sa svojim sinom. Ti od gazde starog

Oproštaj uzmi, pa moj dom potraži.

(Svojoj PRATNJI)

Kićeniju mu nego drugima

Livreju dajte: pazite što rekoh.

LONSELOT. Hodite amo, oče. Ne mogu ja doći do službe, jok! nemam vam ja jezika u glavi. Pa, lepo (Gleda u svoj dlan.), baš i da ko bilo u Italiji ima lepše ispisan dlan da se njim zakune na Jevanđelju, ja ću opet biti dobrano srećan.

Nego šta; evo ovde jedne sasvim prostačke životne crte: evo tu neki tričavi kusur od žena: avaj! petnaestak žena, to nije ništa: jedno jedanaest udovica i jedno devet devojaka, to je za čoveka taman koliko da životari, a onda triput za dlaku izbeći davljenje, pa maltene poginuti lupivši čelom o čoše od madraca; to je sve prosto spas za spasom. Elem, ako je sreća žensko, ona je ovoga sefera valjano žensko čeljade. Oče, hajdemo, oprostiću se od Jevrejina za tren oka.

(Odlaze LONSELOT i stari GOBO.)

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

BASANIO. To, Leonardo dragi, molim te,
Ne smetni s uma; a kad bude sve
Kupljeno i u redu složeno,
Vrati se brzo, jer večeras dajem
Gozbu za znance najcenjenije;
Požuri, idi.

LEONARDO. Kol'ko bolje umem,
Potrudiću se.

(Ulazi GRACIJANO.)

GRACIJANO. Gde vam je gospodar?

LEONARDO. Eno ga tamo, gospodaru, šeta.

(Odlazi.)

GRACIJANO. Basanio!

BASANIO. Gracijano!

GRACIJANO. Molbu na vas bih im'o.

BASANIO. Uslišena.

GRACIJANO. Ne smete da me odbijete: moram
S vama u Belmont.

BASANIO. Morate tad. - Al' čuj me, Gracijano:

Ti si na reči odveć nezgrapan,
Odveć si drzak, odveć pust; to tebi
Prilično lepo stoji, pa u našim
Očima i ne izgleda k'o mana;
Al' onom ko te ne zna, tom se, vidiš,
To čini odveć slobodnim donekle.
Daj sebi truda, molim te, pa svoju
Obesnu narav stišaj kojom kapi
Uljudnosti, da me ne bi tamo
Kuda se spremam sudili po tvom
Vladanju divljem, pa da nade moje
Odu u vetar.

GRACIJANO. Čujte me, sinjore:

Ako li ruho smirenosti ja
Ne stavim na se, ako preobazriv
Ne bude govor moj, i tek pokatkad
Začinjen psovkom, ako molitvenik
Ne budem u svom džepu nosio,
Ako mi pogled skrušen ne bude,
Ako za vreme molitve o ručku
Ne budem čak ovako zaklanjao
Oči za šešir, aminovao
I uzdisao, ako svu uljudnost
Ne budem ispoljavao ko neko
Uvežban dobro da paradira
Sa smirenošću ne bi l' baki svojoj
Udobrio se - vi mi otada

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Nikada više vere ne poklon'te.

BASANIO. Hajd, videćemo vaše držanje.

GRACIJANO. Al' ovu noć izuzimam; po onom
Sto noćas bude da me ne merite.

BASANIO. Za žaljenje bi to i bilo: ja vas

Čak molim da na sebe bacite

Najluđe svoje veselosti ruho,

Jer će međ' nama biti prijatelja

Ornih za šalu. Al' sad zbogom; imam

Nekakva posla.

GRACIJANO. Ja moram, pak, Lorencu

i ostalim;

Ali večeras evo nas u vas.

(Odlaze.)

SCENA TREĆA

Na istom mestu. Odaja u Šajlokovoj kući.

(Ulaze DŽESIKA i LONSELOT.)

DŽESIKA. Žalim što tako napuštaš mog oca;

Pakao naš je dom, a ti, vragolan,

Iz njega ukus dosade donekle

Progonio si ćudi veselom.

Al' zbogom; evo, uzmi dukat taj;

Pa, Lonselote, uskoro Lorenca

O večeri ćeš videti k'o gosta

U svoga novog gospodara: daj mu

Natajno ovo pismo; zbogom. Ne bih

Volela da me otac vidi kako

Govorim s tobom.

LONSELOT. Zbogom! Suze aranžiraju moj

jezik. Najlepša neznaboško, najljupkija Je-

vrejko! Ako neki hrišćanin ne odigra hulju i

ne upeca te, onda se grdno varam. Ali zbogom!

Ove budalaste kapi raskravljaju donekle duh

muškosti u mene: zbogom!

DŽESIKA. Zbogom pošao, dobri Lonselote!

(LONSELOT ode.)

Da grozno li sam, avaj! grešna ja

Kada se stidim što sam kći svoga oca!

Al' mada sam po krvi njemu kći,

Po ćudi nisam. O Lorenzo, reč

Održi, pa će proći borba moja:

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Hrišćanka biću, žena mila tvoja.

(Ode.)

SCENA ČETVRTA

Na istom mestu. Ulica.

(Ulaze GRACIJANO, LORENCO,
SALANIO i SALARINO.)

LORENCO. Nu, krišom ćemo s večere otići,

Pa se u domu mome prerušiti

I natrag doći svi za sat.

GRACIJ.: Pripremili se nismo k'o što valja.

SALARINO. Nit' smo se dobro dogovorili

Ko će da nosi baklju.

SALANIO. Što se slabo

Pripremi, to ne vredi, pa je bolje,

Po mome, i ne počinjati to.

LORENCO. Četiri tek je; puna sata dva

Imamo da se pripremimo. - Šta je,

Šta ima novo, Lonselote dragi?

LONSELOT. Ako izvolite raspečatiti ovo,

kazaće vam se, izgleda.

LORENCO. Znam ruku: divna ruka vaistinu,

I belja nego list na kom je ta

Prelepa ruka pisala.

GRACIJANO. Zacelo

Ljubavne vesti.

LONSELOT. Ja idem s vašim dopuštenjem,

gospodaru.

LORENCO. Kud ideš?

LONSELOT. Pa idem, gospodaru, da svog

starog gazdu, Jevrejina, pozovem za doveče

na večeru kod svog novog gazde hrišćanina.

LORENCO. Evo ti, drži: lepoj Džesiki

Poruči da ću sastati se s njom

Neizostavno; natajno to reci.

(LONSELOT ode.)

Pa, gospodo,

Jeste li voljni da se pripravite

Za maskaradu noćasnju? Jer ja sam

Za bakljonosca već se postarao.

SALARINO. Ja, bome, idem odmah da se

spremim.

SALANIO. I ja. Za jedan sat u Gracijana

Mene i njega naći ćete.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

SALARINO. Dobro,
Nek' bude tako.

{SALARINO i SALANIO odlaze.}

GRACIJANO. Je li od lepe Džesike to pismo?

LORENCO. Moram ti reći sve. Naznačila mi

Kako iz doma oca njezina

Da je izvedem, kaže kol'ko zlata

I adidara skupila je, kakav

Paževski kostim ima pripravljen.

Ako li ikad Jevrejina, njen otac,

Na nebo dospe, desiće se to

Zaradi vrsne kćeri njegove.

I nikada se ne usudila

Sudbina kobna da se ispred njenih

Ispreči stopa, sem pod izgovorom

Da potiče od loze Jevrejina

Nepravovernog. Hajde, pođi sa mnom,

Pa usput to prouči. Meni će

Džesika lepa biti bakljonosac.

(Izlaze.)

SCENA PETA

Na istom mestu. Pred Sajlokovim domom.

(Ulaze ŠAJLOK i LONSELOT.)

ŠAJLOK Videćeš, de, na vlastite ćeš oči

Uveriti se već kolika je

Razlika između starog Sajloka

I Basanija - ehej, Džesika! -

Bokati nećeš k'o što si kod mene; -

Hej, Džesika! - i nećeš čmavati

I hrkati, i derati odelo -

LONSELOT. Džesika!

Hej, Džesika, kad velim!

ŠAJLOK Što vičeš: ko ti naredi da vičeš?

LONSELOT. Vaša milost mi je obično govo-

rila kako ne umem ništa da uradim ako mi

se ne naredi.

(Ulazi DŽESIKA.)

DŽESIKA. Vi ste me zvali? Šta zapovedate?

ŠAJLOK Na večeru sam pozvan, Džesika;

Evo ti, uzmi moje ključeve.

No, što ću tamo? Oni me ne zovu

Što sam im drag, već da mi laskaju.

Al' ću iz mržnje poći, da se tovim

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Na raspikućstvu hrišćaninomom.

Džesika, čedo, pazi mi na dom.

Baš preko volje idem: neko zlo se

Protivu mira moga kuva, jer sam

Vreće sa novcem noćas sanjao.

LONSELOT. Pođite, gospodaru, molim vas:

moj mladi gazda očekuje vašu pokudu.

ŠAJLOK I ja njegovu.

LONSELOT. A oni su se nešto domundavali:

neću da kažem da ćete videti kakvu maška-

radu; ali ako je vidite, onda mi nije tek onako

curila krv iz nosa poslednjeg Velikog pone-

deonika u šest sati ujutru, a on je ove godine

pao u sredu u četiri godine popodne.

ŠAJLOK Šta? maskarade? Čuj me, Džesika:

Da si mi vrata zabravela sva,

Pa kada bubanj i krivošije

Svirajke one gadno skikanje

Začula budeš, da se verala

Po prozorima nisi, niti glave

Pomaljala na ulicu da bleneš

U budalaste one hrišćane

S licima nacmakanim, već začepi

Na domu mom sve uši, hoću reći

Prozore, te u pristojni moj dom

Ne puštaj zvuk kreveljenja tog pustog.

Jakovljevom se kunem palicom

Da mi večeras nije nikako

Do gošćenja van doma. Ali idem.

Ti, momče, napred pođi, pa najavi

Da ću da dođem.

LONSELOT. Idem napred, gospodaru. Vi, go-

spođice, pri svem tom provirite kroz prozor;

Hrišćanin tud će proći jedan

Jevrejkinoga oka vredan.

(LONSELOT ode.)

ŠAJLOK Agarin ljudi soj taj šta to reče?

DŽES.: Ništa; no samo: "Zbogom, gospođice!"

ŠAJLOK Taj dronja nije rđav, al' je ždera;

Za rad i čar je puž, povazdan spava

K'o kakav puh: u mojoj košnici

Za truta mesta nema, stoga s njim

Raskrstio sam, pa ga poslao

Nekome kom će, Bože, daj! pomoći

Da pozajmljenu kesu usitni.

A ti sad hajde, uđi, Džesika:

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Možda ću ja i odmah da se vratim:

Ti čini tako k'o što ti naredih;

Za sobom vrata sva pozatvaraj.

"Što stegneš, to dosegneš".

Ko pečaliti ume, tome ova

Izreka vazda sveža je i nova.

(Ode.)

DŽESIKA. Zbogom; al' ako kob me ne omete,

Izgubiću ja oca svog, ti dete.

(Ode.)

SCENA SESTA

Na istom mestu.

(Ulaze GRACIJANO i SALARINO,
maskirani.)

GRAC: Pod ovim tremom poruči Lorencu

Da zastanemo.

SALARINO. On već kasni skoro.

GRACIJANO. A to je čudno: ljubavnici vazda

Prerano dođu, nikad prekasno.

SALARINO. O, deset puta brže golubi

Venerini dolete da na nove

Ljubavne veze pečat stave, no što

Običaj gaje da neprekršene

Održe reč i veru zadatu.

GRACIJANO. Vazda je tako: ko od trpeze

Ustaje s istom oštrom gladi s kojom

Za sto je seo? Koji će to konj

Sa istim ognjem neumanjenim

Naporni put svoj da prevaljuje

I kad se vraća k'o i kad je poš'o?

U svaku stvar se pri osvajanju

Unosi više žara nego što se

Unosi kad se ona uživa.

Kako l' se gizdav brod iz zavičajne

Otisne luke k'o gospoče neko,

K'o raspikuća, sav pod zastavama,

Obgrljen mazno vetrom bludnicom!

A kako li je raspikući sličan

Kada se vraća dronjavih jedara,

Rebara nalomljenih nepogodom,

Naheren, sav rovašen, i do kože

Opljačkan vetrom bludnicom!

SALARINO. O tome

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Drugi put više: al' evo Lorenca.

(Ulazi LORENCO.)

LORENCO. Praštajte, mili prijatelji, što se

Zadržah tol'ko; kriv je pos'o moj

Što ste na mene čekali, ne ja:

Kad se i vama prohte da na sebe

Uzmete rolu otmičara žena,

Stražariću i ja za vas toliko.

Priđite bliže, ovde stanuje

Jevrejkin, tast moj. Hej, da l' ima koga?

(Izlazi DŽESIKA na prozor

odevena kao dečak.)

DŽESIKA. Ko ste vi? Rec'te da se uverim.

A kunem se da poznajem vaš glas.

LORENCO. Lorenzo, dragi tvoj.

DŽESIKA. Lorenzo, da; i dragi moj zacelo,

Jer ko je meni tol'ko drag? I ko još

Zna, osim vas, Lorenzo, da sam vaša?

LORENCO. Da jesi, jamče Bog i misli tvoje.

DŽESIKA. Držite ovu skrinju; вреди truda.

Srećna sam što je noć, te ne vidite,

Jer promene se svoje vrlo stidim;

Al' ljubav oči nema, te i nije

Zaljubljen kadar videti goleme

Ludosti koje čini sam; a da je

Videti kadar, oblila bi rumen

I samog Kupidona da me spazi

Ovako u dečaka prurušenu.

LORENCO. Siđite da mi baklju ponese.

DŽES.: Sta! da prisvetlim sopstvenoj sramoti?

Na videlu je odveć, odveć ona,

Duše mi, i onako. Služba ta

Samo će, dragi, da me otkrije,

A treba da sam sakrivena.

LORENCO. Jesi

U divnom tom dečačkom ruhu, dušo.

Al' siđi odmah;

Jer skrovita će noć begunicu

Da nam odglumi, a na gozbu nas

Čekaju u Basanija.

DŽESIKA. Da vrata

Zaključam i da sebe pozlatim

Dukatom kojim još, pa odmah slazim.

(Odlazi s prozora.)

GRACIJANO. Kukuljače mi, nije nikakva

Jevrejka to, već prava paganka.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

LORENCO. Dabogda proklet bio ako je
Ne volim dušom svom, jer ona je
Mudra, ukol'ko ja to znam da cenim,
Lepa, ukol'ko ne vara me oko,
I verna, jer se takvom pokaza;
Pa zato takva: umna, lepa, verna,
Nek' mi u duši postojano živi.

(Ulazi DŽESIKA)

Dođe li? Hajd'mo gospodo; sve sada
Čeka na nas da počne maskarada.

(Odlazi sa DŽESIKOM i SALARINOM.

Ulazi ANTONIO)

ANTONIO. Ko je to tu?

GRACIJANO. Sinjor Antonio!

ANTONIO. Pfuj, Gracijano! Gde su drugi svi?

Devet je već; i čekaju na vas

Svi prijatelji naši. Nema ništa

Od maskarade noćas; drugim pravcem

Udario je vetar, i na brod

Basanio već ovog časa kreće;

Dvadeset njih sam posl'o da vas traže.

GRACIJANO. To volim baš; jer više no ma šta

Želim da noćas brodom plovim ja.

(Izlaze.)

SCENA SEDMA

Belmont. Odaja u Porcijinom domu.

(Zvuk rogova. Ulazi PORCIJA sa
KNEZOM OD MAROKA, a za njima
njihova PRATNJA.)

PORCIJA. Dede povuc'te zavesu. Sve skrinje
Otkrijte redom knezu plemenitom.

Sad izbirajte.

KNEZ OD MAROKA. Prva, od zlata, ovaj
natpis ima:

"Dobija ko me uzme, to što mnogi žele."

Srebrna, druga, nosi obećanje:

"Dobija, ko me uzme, što zaslužuje."

Olovna, treća, opomenu kreše:

"Na kocku stavlja sve, sve daje ko me uzme."

Kako ću znati da l' odabrah pravu?

PORCIJA. U jednoj, kneže, slika moja ima:

Izberete li nju, i ja sam vaša.

KNEZ OD MAROKA. Suđenje nek' mi vodi

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

neki bog!

Da vidim: da pročitam još jedared

Natpise unatraške: šta to kaže

Olovna skrinja ova?

"Na kocku stavlja sve, sve daje ko me uzme."

Sve daje: zašto? zar za olovo?

Na kocku stavlja sve za olovo?

Ta skrinja preti. Samo ko se lepoj

Dobiti nada sve na kocku stavlja:

Zlatan se duh ne saginje nad šljaku

Da gleda u nju; zato niti ću

Išta da dam za olovo, nit' išta

Da stavim za nj na kocku. No, da vidim

Šta kaže srebro boje devičanske.

"Dobija, ko me uzme, što zaslužuje."

Zaslužuje! O, kneže od Maroka,

Stani pa vrednost svoju odmeri

Na nepristrasnom dlanu svom. Po onom

Koliko vrediš - ako se po tome

Cenilo bude - ti zaslužuješ

Dosta; al' dosta nije dovoljno

Da se dosegne ova gospođa;

No, ako li bih za sopstvenu svoju

Strepeo vrednost, ja bih mekušno

Potcenio se. Sto zaslužujem!

Pa šta bi drugo moglo biti to

Do ova gospođica baš? Ja nju

Zaslužujem i rodom i bogatstvom

I odgojem i otmenošću svpjom;

A više svega svojom ljubavlju

Zaslužujem je. Da li, dakle, tu

Da biram i da ne tumaram više?

Al' daj da ipak vidim još jedared

Šta tu u zlatu urezano piše:

"Dobija, ko me uzme, to što mnogi žele."

Pa to je gospođica: želi nju

Vasceli svet; sa sviju četir' strana,

Iz svakog kuta zemljina ovamo

Vrve da ovu skrinju poljube,

Ikonu tu što ljudskim dahom diše;

I nedogledna pustošna divljina

U Arabiji beskrajnoj, i sve

Pustinje u Hirkaniji su lako

Prohodne sada kneževima koji

Idu da vide lepu Porciju;

I kraljevina voda, što u nebo

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Sujetnom svojom uriva se glavom,
Prepreka ovim tuđincima nije,
Već amo, kao preko potoka,
Idu da vide lepu Porciju.
Jedna od triju lik božanski krije.
Zar liči da ga krije olovo?
Ovakva niska misao bi bila
Huljenje; odveć grubo to bi bilo
Da bude njime optočeh i njen
Pokrov u hladnom grobu. Ili zar
Da mislim da je obzidana ona
Zidom od srebra, srebra koje vredi
Od suvog zlata deset puta manje?
Da grešne misli! Takav kamen dragi
Samo u zlato stavljao se vazda,
Nikad u nešto gore. Engleska
Novac sa likom anđeoskim ima
Od zlata kovan, ali lik je taj
Izvajan spolja; tu pak anđeo
Leži u zlatnoj postelji potpunce.
Ključ mi sad dajte; ovu biram ja;
Pa neka bude kako usud da.
PORCIJA. Evo vam, kneže; bude l' tu moj lik,
Vaša sam ja.
KNEZ OD MAROKA (Otvori zlatnu kutiju.)
O, pakla! šta je to?
Mrtvačka glava, a u šuplje oko
List pisan stavljen. Da pročitam reči.
Nije zlato sve što sja;
Reč je tebi prisna ta;
Mnogi svoju glavu dd,
Samo da mu blesnem ja:
Zlatnom grobu crv je car.
Da si tol'ko uman bar
Kol'ko drzak; glavom star
Tol'ko kol'ko snagom mlad,
U odgovor ne bi zar
Cit'o ovo: ubi grad
Prosidbu ti; zbogom sad.
Ubi je, zbilja; zalud trud!
Srećan put vatri, dobrodošla stud!
Zbogom! Ne mogu vazdan - jad me ubi! -
Da se opraštam: tako gre ko gubi.
(Izlazi sa svojom svitom.)
PORCIJA. Navuci zastor! Spasoh se. Nek' svako
Po liku sličan njemu bira tako!

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

(Odlaze.)

SCENA OSMA

Mleci. Ulica.

(Ulaze SALARINO i SALANIO.)

SALARINO. Basanija sam, brate, video

Pod jedrima; sa njim je odjedrio

I Gracijano, al' na brodu s njima

Lorenzo nije bio, znam zaceo.

SALANIO. Probudio je hulja Jevrejin

Dernjavom dužda, pa je ovaj s njim

Poš'o da brod Basanijev pretrese.

SALARINO. Stig'o je odveć kasno; brod je bio

Već razapeo jedra: al' je duždu

Vest donesena da su u gondoli

Nekakvoj vid'li zajedno Lorenca

I draganu mu Džesiku. A dužda

Antonio je uverio kako

S Basanijem na brodu oni nisu.

SALANIO. Nikada ne čuh izliv strasti tol'ko

Pometen, nastran, divalj i raznolik

Ko onaj što ga ulicama prosu

Jevrejski onaj pas: "O, moja kći!

Dukati moji! Avaj, moja kći!

Utekla s hrišćaninom! Hrišćanski

Dukati moji! Pravdo! Zakone!

Dukati moji! moja ćerka! Avaj!

Zapečaćena kesa s dukatima,

Zapečaćene kese dve, sve samih

Dukata duplih! Kći da ih ukrade!

Pa nakit! Dva skupocena k'o oko

Kamena draga! Kći da ih ukrade!

Kći moja! Pravdo, da si je pronašla!

Dukate moje odnela je ona,

Kamenje drago moje odnela!"

SALARINO. A koliko je dece mletačke,

Za njim se slegla sva, pa naglas viču:

"Kći moja! Moje drago kamenje!

Dukati moji!"

SALANIO. Samo dug da vrati

Antonio o roku; inače će

On to da plati.

SALARINO. Setiste me baš.

S Francuzom nekim ćaskao sam juče,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Pa mi on reče da je neki brod
Sa naših strana, bogat tovarom,
Nastradao u onom moreuzu
Što Francusku od Engleske razdvaja.
Antonija se setih, pa u sebi
Poželeh tad da brod taj nije njegov.
SALANIO. Bilo bi bolje da Antoniju
Kažete šta ste čuli; samo ne
Naprećac, jer bi teško to mu palo.
SALARINO. Duševnijega nema plemića
Na zemnom šaru. Gledao sam kad se
S Basanijem Antonio oprašt'o.
Basanio mu reče kako će
S povratkom da se požuri; a on
"Ne", reče, "to ne čin'te nipošto!
Čekajte čas da sazri; nemojte
Zbog mene navrat-nanos poslovati.
Obveza koju Jevrejini mi uze
Neka u vaše misli ljubavne
Ne upliće se: vedri budite,
Pa misli sve udvaranju poklon'te
I zalogama ljupkim ljubavnim,
Onakve kakve prema prilici
Prikladne budu." Pa, okrenuv glavu
Očiju punih suza, ruku svoju
Unatrag pruži i sa srdačnošću
Vanredno toplom steže ruku tad
Basanijevu; i ovako oni
Rastadoše se.
SALANIO. Svet je njemu mio
Samo zbog njega, ja bih rekao.
Molim te, hajde da ga potražimo,
Pa da mu tugu što ga skolila
Razgalimo čim bilo.
SALARINO. Hajdemo.
(Odlaze.)

SCENA DEVETA

Belmont. Odaja u Porcijinom domu.
(Ulaze NERISA ijedan SLUGA.)
NERISA. Hajde, požuri, molim te; razmakni
Zavesu odmah; knez od Aragona
Položio je zakletvu i amo
Ovoga časa dolazi da bira.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

(Zvuci rogova. Ulaze KNEZ OD ARAGONA, PORCIJA i njihove SVITE.)
PORCIJA. Tih skrinja evo, plemeniti kneže:
Ako li onu koja mene skriva
Izaberete, svetkovaćemo
Obred venčanja našeg odmah; ali
Promašite li, tad bez pogovora
Imate, kneže, da idete smesta.
K OD ARAGONA. Na tri me stvari obavezuje
Zakletva moja: prvo, da ne odam
Nikome nikad skrinju koju izbrah;
Potom, da nikad ruku devojačku
Ne zaprosim dok traje život moj,
Ukol'ko skrinju pravu promašim;
Najzad,
Da uzmem zbogom smesta i da odem,
Ne bude li mi sreća naklonjena.
PORCIJA. Na uslove se ove kune svak'
Ko dođe da rad mene neznatne
Zaigra ovu igru neizvesnu.
KNEZ OD ARAGONA. Na to sam ja već
pripravljen. - Sad, srećo,
Usliši nade srca moga. - Zlato,
Pa srebro, zatim nisko olovo.
"Na kocku stavlja sve, sve daje ko me uzme."
Lepši bi izgled valjalo da imaš,
Pa sve da dam, il' stavim sve na kocku.
Šta kaže zlatna skrinja? Ha! da vidim:
"Dobija ko me uzme, to što mnogi žele."
Što mnogi žele! Valjda se pod "mnogi"
Razume glupa rulja koja bira
Po spoljašnjemu izgledu i shvata
Tek tol'ko kol'ko okom budalastim
Pročita, a ne doseže do srži,
Već je k'o lasta koja gnezdo gradi
Na spoljnjem zidu usred nevremena,
Da bude i na putu slučajju,
A i u vlasti njegovoj. Moj izbor
Na to što svaki želi neće pasti,
Jer neću međ' prostadiju da dospem,
I da sa ruljom divljačnom se svrstam.
Tebe ću dakle, riznico od srebra.
Šta kaže natpis koji je na tebi?
"Dobija, ko me uzme, što zaslužuje."
Dobro rečeno, zaista; jer ko će
Pothvatiti se da sudbinu miti

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

I časti se dokopa ako njega
Ne krasi pečat zasluge? Nek' niko
Ne gaji nadu varljivu da dođe
Do dostojanstva nezasluženog!
O, kad se ne bi putem nečasnim
Sticale službe, činovi, gospodstvo,
I kada bi se samo zaslugom
Blistave časti zadobijale,
Kol'ko bi njih, što sad bez kape stoje,
Pokrilo glave, kol'ko li bi njih
Slušalo, mesto što naređuje;
Kol'ko prostaštva niskoga bi bilo
Iz čistog zrna časti istrebljeno,
A kol'ko časti bilo isključano
Iz pleve i iz šljake naših dana,
Da blesne sjajem! Ali, hajd' da biram:
"Dobija, ko me uzme, što zaslužuje."
Pa ja i smatram da zaslužujem.
Dajte mi ključ za nju, da otud odmah
Pustimo moju sreću na slobodu!
(Otvora skrinju od srebra.)
PORCIJA. Za ono što vas tu očekuje
I preveć duga počivka je bila.
KNEZ OD ARAGONA. Al' šta je to?
Budala naslikana
List neki pruža i namiguje.
Daj da pročitam. Kako li si nialo
Porciji nalik ti! I kako malo
Zasluzi mojoj, nadi mojoj nalik!
"Dobija, ko me uzme, što zaslužuje."
Zar ništa više ne zaslužujem
Do glavu jednog blesana? Je l' moja
Cena tolika? Više ne zasluživ?
PORCIJA. Prestup jejedno, sudje drugo: ove
Stvari su protivrečne.
KNEZ OD ARAGONA. Šta tu ima?
Kaljeno sam sedam put:
Koga varke plaši prut,
Sedam puta meri sud.
Nade senku sreće, hud,
Taj kom sen golica ćud:
Mnoga luda srebrn skut
Nosi kao i ja lud.
Naš'o zenu kakvu bud,
Biću glava tvoja svud:
Sad se gubi, srećan put!

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ne odem li sad čim pre,
Izgledaću luđi sve.
S jednom ludom glavom, gle,
Dođoh k njoj, a idem s dve.
Zbogom! Držim reč gde dam:
Mirno svoj podneću sram.
(KNEZ OD ARAGONA odlazi sa
svojom svitom.)
PORCIJA. Moljac na sveću slete sam.
O, ove umne lude! Um im jako
Pomaže da izberu naopako.
NERISA. Reč stara nije jeres, nema šta:
Uže i ženu samo sudba da.
(Ulazi SLUGA.)
SLUGA. Gde mi je gospa?
PORCIJA. Ovde je; šta želi
Gospodar moj?
SLUGA. Baš sad je, gospođo,
Sjahao ispred vaše kapije
Mlečanin jedan mlad, unapred poslan
Da javi kako amo dolazi
Gospodar njegov, koji vrlo stvarne
Po njemu šilje pozdrave, naime -
Sem lepih reči i komplimenata -
Veoma skupe darove. Još nikad
Video nisam tako naočita
Ljubavnog izaslanika. Nijedan
Aprilski dan ovako ljubak nije
Doš'o da leta raskoš najavi,
K'o ovaj glasnik svoga gospodara.
PORCIJA. Molim te, dosta: skoro me je strah
Da ćeš još reći kako ti je rođak:
Toliko ti je duha prazničnog
Zdravica puna. Hajd'mo, hajd', Nerisa;
Jer toga hitnog Kupidonovog
Glasnika, tako uljudnog po ćudi,
Srce mi vrlo sagledati žudi.
NERISA. Ljubavi bože, Kupidone, daj,
Da Basanio bude prosac taj!
(Odlaze.)

TREĆI ČIN

SCENA PRVA

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ulica. Mleci.

(Ulaze SALANIO i SALARINO.)

SALANIO. Nu, šta je novo na Rialtu?

SALARINO. Pa, eto: još nije opovrgnuto da je jedan bogato natovareni brod Antonijev pretrpeo brodolom u moreuzu; to mesto, čini mi se, zovu Gudvins, neki vrlo opasan i koban sprud kraj kojega leže sahranjeni kosturi mnogih odličnih brodova, kao što vele, ako je moja kona, gospa Rekla-kazala, žena časna na reči.

SALANIO. Voleo bih da je ona u tome isto tako lažljiva brbljuša kao i ma koja od onih kojima vrušti isiot pod zubima, ili koje uve-ravaju svoje susede kako oplakuju svoga trećeg muža. Ali istina je - da ne duljim vazdan i da ne skrećem s pravoga puta razgovora na stranputicu - da je dobri Antonio, čestiti Antonio - o, da mi je samo kakav naziv dovoljno dobar da se stavi uz njegovo ime! -

SALARINO. Hajde, stavi tačku.

SALANIO. A? Sta kažeš? - Pa, eto, konac ti je to da je on izgubio jedan brod.

SALARINO. Dao ti Bog da je to i konac njegovih gubitaka!

SALANIO. Daj da blagovremeno kažem "amin" dok nije đavo obesnažio moju molitvu, jer evo ga gde dolazi u podobi Jevrejina.

(Ulazi ŠAJLOK.)

SALARINO. Kako je, Šajloče? Šta ima novoga među trgovcima?

ŠAJLOK Vi ste bolje nego iko, bolje nego iko, znali za bekstvo moje kćeri.

SALARINO. To je izvesno. Ja sam, što se mene tiče, znao krojača koji je skrojio krila kojima je ona odletela.

SALANIO. Dok je Šajlok, što se njega tiče, znao da su ptici narasla krila; a njima je u naravi da tad napuštaju okrilje.

ŠAJLOK Prokletstvo će pasti na njenu glavu zbog toga.

SALARINO. To je izvesno, ako bi imao đavo da joj sudi.

ŠAJLOK Da se digne na pobunu sopstveno moje meso i krv!

SALANIO. Stid nek' te je, stara strvino! zar

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

u tim godinama?

ŠAJLOK Ja kažem da je moja kći moje meso i krv.

SALARINO. Veća je razlika između tvoga i njenog mesa nego između abonosovine i slonove kosti; a između vaših krvi veća no između cevarike i rajnskoga vina. No, recite nam, jeste li čuli kako je bilo: da li je Antonio imao kakvih gubitaka na moru, ili ne?

ŠAJLOK Eto, i s tom sam trgovinom na šteti: bankrot, raspikuća, koji mučno da će smeti da pomoli glave na Rialtu; propalica koji je na trg dolazio vazda nagizdan; neka pripazi na svoju zalogu: on me je obično nazivao derikožom; neka pripazi na svoju zalogu; on je obično pozajmljivao novac iz hrišćanske ljubavi; neka pripazi na svoju menicu.

SALARINO. Ama, ja sam uveren da ti nećeš uzimati njegovo meso, ako on prekrši rok; čemu ti ono?

ŠAJLOK Da mi bude mamac za ribu: ne zasiti li ništa drugo, zasitiće moju osvetu. On se bacao blatom na moju čast, izbio mi iz ruku pola miliona, smejao se mojim gubicima, isterivao sprdnju sa mojim doobicima, rugao se mom narodu, kvario mi trgovačke pogodbe, tulio žar mojih prijatelja, raspaljivao moje neprijatelje; a zašto? zato što sam Jevrejin. Zar Jevrejin nema oči? Zar Jevrejin nema ruke, organe, udove, čula, naklonosti, strasti? Zar se ne hrani istim jelima i ne ranjava ga isto oružje? Zar nije podložan istim bolestima, i zar ga ne isceljuju isti lekovi? Zar mu nije zimi hladno, a leti vrućina, kao i hrišćaninu? Ako nas ubodete, zar ne krvarimo? ako nas golica-te, zar se ne smejemo? ako nas otrujete, zar ne umiremo? pa ako nas uvredite, zar da se ne svetimo? Ako smo u svemu drugom kao i vi, hoćemo da smo i u tome. Ako Jevrejin uvredi hrišćanina, u čemu je hrišćaninova skrušenost? U osveti. A ako hrišćanin uvredi Jevrejina, u čemu treba da se ispolji njegova trpeljivost po hrišćanskom uzoru? Pa u osveti. Opačinu, kojoj me učite, izvršiću, i to sa svi-repošču, jer hoću da usavršim ono čemu ste me naučili.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

(Ulazijedan SLUGA.)

SLUGA. Plemenita gospodo, moj gospodar Antonio je doma i želi da sa vama, i s jednim i s drugim, razgovara.

SALARINO. Tražili smo ga svuda.

(Ulazi TUBAL.)

SALANIO. Evo još jednog od toga soja: treći se takav ne nakrmi, sem da se sam đavo preobrazi u Jevrejina.

(Odlaze SALARINO, SALANIO i SLUGA.)

ŠAJLOK Zdravo, Tubale! šta ima novo iz Denove? Jesi li našao moju kćer?

TUBAL. Češće sam zalazio tamo gde sam mogao da čujem što o njoj, ali je naći nisam mogao.

SAJLOK Ah, eto, eto! propao mi je dijamant za koji sam dao dve hiljade dukata u Frankfurtu. Nikad se još dosad takvo prokletstvo nije sručilo na naše pleme! Nikad ga dosad nisam osetio: dve hiljade samo tu! pa onda toliki drugi skupoceni, skupoceni nakit. Kamo da mi kći leži mrtva tu kraj mojih nogu, a da joj je drago kamenje u ušima! kamo da je u mrtvačkom sanduku tu kraj mojih nogu, a da su dukati u sanduku! Nikakvih vesti o njima? Nu, eto: a još ne znam ni šta će me stajati ta potera. Ah, ti - šteto za štetom! lopov utekao sa gomilom zlata, a sad da daš gomilu da se lopov nađe; i nema zadovoljenja, nema osвете: nit' ima nesreće a da se, čim se uzvitla, ne sruči na moja pleća; nit' ima uzdaha, a da ne razdiru moje grudi; nit' ima suza, a da ih ne prolivam ja!

TUBAL. O, zadesila je nesreća i druge. Antonio je, kao što sam čuo u Denovi -

ŠAJLOK Šta, šta, šta? imao nesreću?

TUBAL. Izgubio lađu koja je dolazila iz Tripolisa.

ŠAJLOK Bogu neka je hvala! Bogu neka je hvala! Je li istina?

TUBAL. Govorio sam sa nekima od mornara koji su se spasli iz brodoloma.

ŠAJLOK Hvala ti, dobri Tubale. Dobre vesti, dobre vesti; ha, ha! Gde? u Denovi?

TUBAL. Vaša je kći u Denovi, kao što sam

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

čuo, potrošila osamdeset dukata za jednu noć.

ŠAJLOK Zabadaš mi nož u srce: nikada više neću videti svoje zlato; osamdeset dukata za jedne sedeljke! osamdeset dukata!

TUBAL. Došlo je više Antonijevih poverilaca sa mnom u Mletke, i oni se kunu da mu ne ostaje ništa drugo nego da ode i preda ključeve.

ŠAJLOK Baš mi je milo: ješću mu dušu, siću mu krv: baš mi je milo.

TUBAL. Jedan od njih mi je pokazao prsten koji je dobio od vaše kćeri za jednog majmuna.

ŠAJLOK Do vraga i s njom! Ti me mučiš, Tubale; to je bio moj tirkiz; dala mi ga je Lea, još kad sam bio momak: ne bih ga dao ni za preriju majmuna.

TUBAL. Ali sa Antonijem je na svaki način svršeno.

ŠAJLOK O, to je istina, to je cela istina. Idi, Tubale, najmi mi jednog službenika; naruči ga dve nedelje unapred. Srce ću mu uzeti, ako prekrši rok; jer da njega nestane iz Mletaka, mogao bih da trgujem kako je meni volja. Idi, idi, Tubale, pa ćemo se naći u našoj sinagogi; idi, dobri Tubale; u našoj sinagogi, Tubale. (Odlaze.)

SCENA DRUGA

Belmont. Odaja u Porcijinom domu.

(Ulaze BASANIO, PORCIJA, GRACIJANO, NERISA i PRATNJA)

PORCIJA. Ne žur'te, molim; dan il' dva odlož'te

Taj izbor neizvesni; jer ću biti

Lišena vašeg društva, ako sreća

Pri izboru vas izda; malo još

Pretrpите se stoga. Jer mi nešto -

Ali to nije ljubav - govori

Da ne bih htela da vas izgubim;

A mržnja tako, znate to i sami,

Ne savetuje. Ako l' me pak niste

Shvatili pravo - devpjka samo

Misli su date, ne i jezik - ja bih

Volela da vas ovde mesec-dva

Zadržim pre no kocki toj o mene

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Izložite se. Mogla bih vam put
Pokazati za izbor pravilan;
Al' zakletvu bih time pogazila,
A ja to neću nipošto: vi tako
Izgubiti me možete, no, ako
Sluči se to, navešćete me samo
Na greh da želim da sam pogazila
Zakletvu svoju. Klete vaše oči!
Urekoše me one, i na dvoje
Razdeliše mi srce: pola njega
Vaše je, druga polovina vaša -
Htela sam reći: moja; no, je l' moja,
Onda je vaša, te je vaše sve.
O, zlih vremena što pritežaoce
Razdeljuju od prava njihovih;
Te, mada vaša, nisam vaša. Ali,
Ostane l' tako, nek' sudbina dospe
U pakao, ne ja. I odveć pričam;
Al' činim to da teg na vreme stavim
I produžim ga i razvučem, te vas
Od biranja zadržim.
BASANIO. Dajte mi
Da biram, jer sam k'o na žeravici.
PORCIJA. Basanio, na žeravici? Onda
Ispovedite kakva nevera se
U ljubav vašu prokrala.
BASANIO. O, samo
Nevera gnusne sumnje s koje strepim
Da neću moći slast da uživam
Ljubavi svoje. A toliko isto
Može i oganj da se udruži
Sa snegom i da živi s njim, koliko
S neverom ljubav moja.
PORCIJA. No se bojim
Da govorite to na žeravici,
Gde se na mucu svašta kazuje.
BASANIO. Obećajte mi život, pa ću svu
Istinu da ispovedim.
PORCIJA. Pa lepo:
Ispovedite, pa tad živite.
BASANIO. "Ispovediti", i tad "voleti",
Svekol'ka moja ispovest je bila:
Da srećnih muka, kad me mučilac
Uči da kažem ono što će spas
Da mi donese! Ali pustite
Da skrinjama i sreći svojoj pođem.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

PORCIJA. Pa hajdete. U zatvoru me drži
Jedna od njih: pronaći ćete gde sam
Ako li mene volite. - Nerisa,
I svi vi drugi, podalje se sklon'te.
Muziku dajte, pošto bira on,
Te će da umre ako izgubi,
K'o labud što u muzici iščili.
A da bi slika bila vernija,
Oči će moje biti reka, da mu
Istoče odar samrtni od suza.
Ali na slučaj da on dobije,
Šta treba tada muzika da bude?
Fanfara pozdrav svečani, kad verni
Podanici se pred vladarem svojim
Tek krunisanim klanjaju; taj pozdrav
Isti je k'o i slatki zvuci oni
Koji u sneni sluh mladoženjin
Dokradaju se s praskozorjem da ga
Na svadbu zovnu. Sad on polazi,
Ne manje pribran, ali s ljubavlju
Većom no mladi Alkid kada danka
Devojačkoga oslobodi Troju,
Koja taj danak morade, uz lelek,
Da plaća morskoj nemani. Ja stojim
K'o žrtva tu; a ovi podalje
Dardandanske su žene, tmurna lica,
Što dođoše da pogledaju ishod
Tog poduhvata. Hajde, Herkule!
Budeš li ti živ, živeću i ja:
Više no ti što borbu vodiš tamo,
O, više premreh ja, što gledam samo.
(Pesma, dok BASANIO sam u sebi
premišlja o kutijama.)
Rađa l' ljubav krv il' duh?
Um il' srce? Ko joj kruh,
Njen nasušni daje kruh?
Rec'te, rec'te!
Okolo rađa nju, kruh njoj
Pogled daje; a i svoj
Nađe kraj u ljuljci toj.
Zvonimo nad mrtvom njom:
Ja ću prvi - bim, bam, bom.
SVL Bini, bam, bom.
BASANIO. Te tako može često spoljašnjost
Ne biti jezgru svom ni nalik; vazda
Nakit čoveka vara. Malo li je

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Na sudu takvih prljavih i gadnih
Odbrana koje, kad su milozvučnim
Rečene glasom, zla vid zasenče?
Malo l' u crkvi groznih jeresi
Kojima kakav dostojanstven otac
Blagoslov daje i opravdava ih
Citatom kakvim svetim, skrivajući
Nakaznost njinu lepim nakitom?
Poroka nema tako tupava
Da neće neku oznaku vrline
Uzeti na se. Kukavica ima
Napretek, koje srcem čvršće nisu
No što su kakvi basamci u pesku,
A brade nose kao mrki Mars
I kao Herkul; no, kad malo bolje
U njih se začepka, vidi se
Da im je jetra kao mleko bela,
A srčanosti ovaj korov na se
Stavljaju da bi bili strašniji!
Lepotu pogledajte! videćete
Da se na gram, na kantar kupuje;
A ko na sebi više nosi nje -
U čemu čudo prirodno se tvori -
Taj utoliko manje teži sam:
Tako su one zlatne kovrdže,
Zmijasto uvijene, što na vetru
Raspusno poigravaju, na nekoj
Lepoti vajnoj - često samo miraz
Sa tuđe glave, dok u grobu leži
Lobanja štb ih donese na svet.
Nakit je tako samo varljiv žal
Pred morem punim strašnih pogibelji;
Lep veo koji pokriva rugobu;
U jednu reč: tek privid istine,
Što ga na sebe lukavi trenutak
Uzme da zamku i mudracu stavi.
Pa zato tebe, zlato bleštavo,
Midasov tvrdi zalogaje, neću;
Neću ni tebe, ti, što prljavo
I bledo, k'o potrkusa, taljigaš
Međ ljudima, već tebe, mršavo
Olovo, biram, koje, reklo bi se,
Pre pretiš no što išta obećavaš,
Tvoja me jednostavnost podstiče
Od svake leporečivosti više:
Pa, srećno bilo!

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

PORCIJA (za sebe). Kako odvetriše
Sva druga uzbuđenja: dvoumljenje,
Grozničav strah, beznadnost što se penje
U grudi kao vihor, ljubomornost
Zelenooka! Ljubavi, pokornost,
Smernost pokaži; stišaj ushićenje;
Obuzdaj radost; sputaj ozarenje;
Blagoslov tvoj mi plamti sav u duši;
Malo ga smanji, malo ga priguši,
Da srce ne uguši!

BASANIO (otvori olovnu skrinju). Šta je ovo?

Porcije divne lik! O, koji to
Polubog blisko približi se tako
Prirodi samoj? Miču l' se te oči?
Il' drhte tek na jabučicama
Očiju mojih, pa bi čovek rek'o
Kako se kreću? Evo rastavljenih
Usana koje medni deli dah;
Drugarice ovako slatke sme
Da deli brana slatka ovoliko.
A tu na njenoj kosi pauka je
Igrao slikar, pa je mrežu zlatnu
Ispleo, da se srca muškaraca
U njoj još brže love nego muve
U paučini: i te oči njene!
Kako je mog'o gledati u njih
I slikati ih? Kako da mu nije,
Dokle je jedno snimao, to jedno
Ukralo oba njegova, pa samo
Ostalo nedovršeno? Al', gle'te:
Tol'ko koliko ovu senku vređa
Suština ove moje pohvale,
Jer ravna nije njoj, toliko stvarnost
Za sobom ovu senku ostavlja.
No, evo svitka; a u njemu je
Sve moje sreće sadržaj i zbir.
Ti pogodi: spoljni kras
Ne stvara tvog srca glas
Te kad steče sreću tu,
Ne puštaj je, čuvaj nju!
Pa ako je izbor tvoj
Za te Božji dar, ne stoj:
Dragoj priđi, ruke spoj,
I poljubi usne njoj!
Ljupkog li svitka! Da li smem, madam?
(Poljubi je.)

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Po uputu me evo, da i dam
I primam. Ja sam kao neko koji
Poumi da u nadmetanju stoji
U gledalaca dobro, čuvši gde
Pljeska i kliče svet, al' sumnja sve,
Vrtoglavicom smeten, da l' su te
Pohvale bučne za nj, il' možda ne;
Pa, gle, i ja, lepoto trojna, stojim
Baš isto tako sada: sve se bojim
Da l' je to zbilja sve dok ne priznate
Vi sami to i potvrdu mi date.
PORCIJA. Evo me tu pred vama kakva sam,
Gospodine Basanio: pa mada,
Ukoliko se same mene tiče,
Sujetnih želja nemam, pa da želim
Da budem mnogo bolja nego što sam,
Vas radi ipak htela bih da sebe
Triput po devet puta pomnožim;
Htela bih da sam tisuć' puta lepša,
I da sam jedno deset tisuć' puta
Bogatija;
I samo zato, da bi mi u vašim
Očima cena skočila visoko,
Htela bih da sam neocenjiva
Vrlinom, prijateljima, lepotom
I blagom svojim; ali, sve u svemu,
Ja nisam bogzna šta; a to će reći,
U potezima krupnim uzeto,
Da sam devojče neuko, bez škole
I bez iskustva; srećno utoliko
Što nije tako prestaro, pa može
Još da se uči; srećnije po tome
Što nije tupo suviše za nauk;
No' iznad sveg po tome srećno što će
Slabašni duh svoj poveriti moći
Vašemu duhu da mu bude vođ
Kao gospodar, vladalac i kralj.
Pripadam sad i ja i moje sve
Vama i onom što je vaše: bejah
Sve dosad vlasnik dvorca tog, i beh
Posluzi svojoj gospodarica,
A samoj sebi kraljica; a sad,
Baš sad, taj dvor, te sluge, sama ja
Vaši su, gospodaru. Sve to dajem
S prstenom ovim, s kojim ako se
Il' rastavite, il' ga izgubite,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ili ga date kome, to će biti
Znamenje da je vaša ljubav prošla,
Pa će i meni pravo biti dato
Da tada dignem tužbu protiv vas.
BASANIO. Gospođo, vi ste lišili me reči,
Pa vama samo krv u žilama
Govori mojim; a pometnja takva
Moje je moći oduzela, kakva
Za lepo izrečenom besedom
Voljenog kakvog kneza zavlada
Gomilom koja mrmrlja zadovoljno,
Te svako ono nešto posebno,
Tonući u opšti bruj istovremeni,
U divlje neko ništa utiče,
U ništa osim radost ispoljenu,
A nerečenu. Al' će, ako se
Taj prsten s ovim prstom rastavi,
I život sa njim da se rastavi,
Te reći onda smete slobodno
Kako je mrtav i Basanio.
NERISA. Doš'o je, gospo i gospodine,
Čas i za nas, što ovde prisutni
Videsmo želja naših ispunjenje,
Da uskliknemo: srećno neka bude!
Sa srećom, gospo i gospodine!
GRACIJANO. Gospodine Basanio, ja vama
I plemenitoj gospođici želim
Svu sreću koju sami zaželite,
A ne možete želeti, to znam,
Da ja nje budem lišen: te vas molim
Da se u dan, kad naumite dati
Obveze bračne jedno drugom vi,
Venčati smem i ja.
BASANIO. Od svega srca
Ukol'ko ženu negde nabaviš.
GRACIJANO. Nju ste, gospodstvu vašem
hvala, našli
Za mene vi. I moje oko ume,
Gospodine, onako isto hitro
Da vidi k'o i vaše, pa umotrih
Dvorkinju kad ste vi umotrili
Gospođu njenu. Vi zavoleste
I ja zavoleh, jer odlaganje
Ne marim k'o ni vi, gospodine.
Vaša je sreća bila zavisna
Od ovih skrinja, a i moja je,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Pošto se tako stvar ugodila.
Jer zapinjući sa udvaranjem
Da su me bele pene spopale,
I kunući se svojom ljubavlju
Dok mi se nepci ne sasušiše,
Ja naposletku, ako posletka
Imadne obećanje, iskamčih
Lepojci ovoj obećanje da će
Pokloniti mi svoju ljubav tek
Ako vam sreća njenu gospu da.
PORCIJA. Je li to cela istina, Nerisa?
NERISA. Gospođo, jeste, ako vam je pravo.
BASANIO. I naum vam je iskren, Gracijano?
GRACIJANO. Jeste, gospodine.
BASANIO. Zadičićete svadbom svojom pir naš.
GRACIJANO. Da se opkladimo sa njima u
hiljadu dukata ko će prvi da dobije sina.
NERISA. Šta, uz rizik da pojede ćar vajdu?
GRACIJANO. Ne; hasne kod te zanimacije
nikada nema; tu uvek pojede ćar vajdu.
Al' ko to tamo dolazi? Lorenzo
S neverkom svojom? I Salanio,
Prijatelj stari moj iz Mletaka?
(Ulaze LORENCO, DŽESIKA
i SALANIO.)
BASANIO. Da ste, Lorenzo i Salanio,
Dobro nam došli, ukoliko ja,
Kao domaćin novopečen ovde,
Smem da poželim dobrodošlicu.
Dozvolite mi, mila Porcijo,
Da prijatelje svoje istinske
I sugrađane svoje pozdravim
Sa: dobro došli.
PORCIJA. Velim, gospodaru,
I ja od svega srca: dobro došli.
LORENCO. Gospođo, hvala. Što se mene tiče,
Gospodine, ja nisam smerao
Do vas da dođem amo; ali usput
Salanio me sreće i toliko
Navali da ga amo dopratim,
Da nisam mog'o da mu kažem ne.
SALANIO. S razlogom to, gospodine, učinih.
Sinjor Antonio vas pozdravlja.
(Daje pismo BASANIJU.)
BASANIO. Kako je, rec'te pre no otvorim
Njegovo pismo, prijatelj moj vrsni?

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

SALANIO. Bolestan nije on, gospodine,
Ukol'ko nije dušom; a ni zdrav,
Ukol'ko nije dušom: čitajte,
I videćete kako je.

GRAC: Nerisa, ded', obodri strankinju,
Poželi njojzi dobrodošlicu.

Ruku, Salanio. Šta rade Mleci?

Šta ima novo? Kako kraljevski

Trgovac onaj, naš Antonio?

Znam, uspeh će ga naš veseliti:

Jasoni mi smo, runo dobismo.

SALANIO. Kamo da runo zlatno dobiste

Koje je on izgubio!

PORCIJA. U tome

Pismenu ima nešto opako

Što krade krv Basaniju iz lica:

Sem smrti kakvog prijatelja dragog,

Ništa na svetu drugo pribran duh

Ne može tol'ko da izobličiti.

Sve crnje, gle! Basanio, dozvol'te:

Vaša sam polovina ja, pa treba

Da mi u deo padne dobrovoljno

Polu od svega što je tu u pismu.

BASANIO. O, mila Porcijo, u pismu tom

Nekol'ko reči ima tako crnih,

Da crnje nisu pokapale nikad

Belinu lista nekog. Vrla gospo,

Kad ljubav svoju prvi put vam otkrih,

Ja otvoreno rekoh da u mojim

Žilama teče sve bogatstvo moje,

Pošto sam plemić: istinu tad rekoh;

No, videćete, gospođice draga,

Koliko bejah hvalisav kad sebe

Ni u šta cenih. Kad sam rekao

Da ništa nemam, dužnost mi je bila

Reći da imam manje nego ništa;

Jer, zbilja, ja se prijatelju jednom

Obvezah dragom, i obvezah njega

Njegovom ljutom dušmaninu da bih

Do novca doš'o. Evo, gospođice,

Tu jednog pisma; list je taj k'o leš

Mog prijatelja, a na njemu svaka

Reč kao rana zjapi, dok iz njih

Životna lepi krv. - Salanio,

Je li zacelo tako? Zar mu nije

Nijedan pothvat uspeo? Nijedan?

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Iz Tripolisa, Meksika, Engleske,
Iz Lisabona, Indije, Berberske?
Zar mu nijedan ne umače brod
Sudaru strašnom s onim stenama
Što trgovcu su propast.

SALANIO. Ne, nijedan.

A osim toga, sudeći po svemu,
Baš i da ima novaca pri ruci
Da dug svoj plati Jevrejinu, ovaj
Primio novac ne bi. Nikad nisam
Video stvor da nosi ljudski lik,
A da s toliko pohlepe se pašti
Da slomi nekom vrat. I dan i noć
Saleće dužda, viče da će biti
Iskorenjene državne slobode
Ako se njemu uskrati da dođe
Do svoga prava: navaljivali su
I sami dužd, i dva'est trgovaca,
I velikaši najugledniji,

Al' niko da ga odvrati od ovog
Pakosnog nastojavanja na kazni,
Na globi, pravu, obveznici svojoj.
DŽESIKA. Čula sam, dok sam boravila s njim,
Kako se kleo Tubalu i Kušu,
Subraći svojoj, da bi radije
Uzeo mesa od Antonija,
No da mu dadu dva'est puta tol'ko,
Kol'ko je on u zajam njemu dao:
I znam da neće dobro proći jadni
Antonio, ukol'ko zakon, vlast
I sila tome ne stanu na put.

PORCIJA. Je l' to na ovoj mucu neki vaš
Prijatelj prisni?

BASANIO. Ponajprisniji,
A duša od čoveka, pun vrlina,
I neumoran predusretljivošću,
Čovek u kojeg stara rimska čast
Ispoljava se kol'ko ni u koje
Duše u celoj Italiji danas.

PORCIJA. A kol'ki mu je dug kod Jevrejina?

BASANIO. Tri tisuće cekina za me.

PORCIJA. Šta?

Ne više? Šest mu dajte tisuća,
Pa pocepajte obveznicu, dajte
Dvaput po šest, pa to utrostručite,
Ne dajte samo da Basanijevom

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Krivicom padne ma i vlas sa glave
Takvom čoveku. Prvo hajdemo
U crkvu da me ženom nazovete,
A tad u Mletke prijatelju svom
Požur'te; jer sa nemirom u duši
Nećete leći pokraj Porcije.
A zlata ćete dobiti toliko
Da taj maleni isplatite dug
Dvadeset puta: kad, međutim, bude
Isplaćen on, dovedite ovamo
Svog vernog prijatelja. Dotle ćemo
Nerisa, moja dvorkinja, i ja
Živeti kao devojke, i svoje
Trajati dane k'o udovice.
Hajte, požur'te; valja vam već ići:
Na dan venčanja morate otići.
I razvedrite svoje lice strogo:
Platih vas mnogo, voleću vas mnogo.
Pozdrav'te goste dobrodošlicom.
No, šta vam piše prijatelj, da čujem.
BASANIO. Dragi Basanio, svi su mi brodovi
stradali. Moji poverioci postaju heumoljivi,
moje imovno stanje splasnulo je sasvim, rok
moje obaveze prema Jevrejinu prošao je: no
kako mi nema života baš i kad bih platio dug,
to su sva dugovanja među nama dvojicom
izravnana, ija bih samo voleo ako bih mogao
da vas vidim prilikom svoje smrti. No, postu-
pite ipak kako vamje ugodno: ako vas ne bi
uverila vaša ljubav da dodete, neka to ne učini
ni moje pismo."
PORCIJA. O, dragi, pođi, sveg se drugog mani!
BASANIO. Kad dopuštate, hitam; al' dok ja
Ne dođem opet, nit' će krivnjom sna
Odsustvo biti izazvano moje,
Nit' odmor moj razdvajati nas dvoje.
(Odlaze.)

SCENA TREĆA

Mleci. Ulica.

(Ulaze ŠAJLOK, SALARINO,
ANTONIO i TAMNIČAR.)

ŠAJLOK Pazi na njega, tamničaru! - Da mi
Govorili o milosrđu niste;

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

To je taj ludak što na zajam daje
Bez kamata. - Na nj pazi, tamničaru.

ANTONIO. Al' Čujte, dobri Šajloče!

ŠAJLOK Ja tražim

Ugovor da se izvrši: i ništa

Da čujem neću protiv obveznice:

Zakleo sam se da ću da nastojim

Na obavezi. Psinom si bez svakog

Razloga mene zvao; kad sam pas,

Od očnjaka se mojih pričuvaj:

Dužd mi za pravdu jamči. Ja se čudim

Kako si mog'o, rđo tamničarska,

Biti toliko brbljiv, pa da s njim

Na njegov zahtev švrljaš okolo.

ANTONIO. Molim te, čuj me!

ŠAJLOK Ugovor hoću; neću da te slušam;

Ugovor hoću; stoga dosta više!

Nećete vi načiniti od mene

Šašavog, glupog mlakonju što glavom

Odmahne, smeška, uzdahne, pa stukne

I posrednike hrišćanske usliši.

Nemojte ići za mnom; nikakav

Razgovor neću; hoću obvezu.

(Ode.)

SALARINO. Bezdušnjega psa međ ljudima

Još nije bilo.

ANTONIO. Pustite: za njim

S moljakanjima izlišnim ja više

Ne mislim pristajati; traži on

Moj život; razlog dobro znam; ne jednom

Spasoh od globa njegovih po nekog

Koji se meni požali na vreme;

Zato me mrzi.

SALARINO. Nikad neće dužd

Dozvoliti, u to sam uveren,

Da ova globa ostane na snazi.

ANTONIO. Dužd ne sme pravde tok da pobija:

Jer ospore l' se povlastice što ih

Imaju stranci tu u Mlecima,

Državna bi se pravda proigrala,

A ovog mesta promet i probitak

Od narodnosti sviju zavisi.

Hajdemo stoga: tol'ko su me ove

Slomile muke i gubici ovi,

Da će mi mučno ostati do sutra

Po kile mesa za poverioca.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Pa, tamničaru, hajd'mo. Molim Boga
Basanio da dođe i da vidi
Da dug za nj plaćam; drugo je svejedno.
(Odlaze.)

SCENA ČETVRTA

Belmont. Odaja u Porcijinom domu.
(Ulaze PORCIJA, NERISA, LORENCO,
DŽESIKA i BALTAZAR.)

LOR.: Gospođo, mada to pred vama kažem,
U vas je zbilja čisto, plemenito
Shvatanje prijateljstva uzvišenog;
A to se vidi najbolje po tome
Što svoga gospodara odsustvo
Ovako podnosite. Al' da znate
Kome tu čast ukazujete, kakvom
Coveku plemenitom pomažete
I kako odanome prijatelju
Vašega muža vi biste, ja znam,
Ponosili se svojim činom više,
No što bi mogla uobičajena
Dobrota da vas prisili na to.
PORCIJA. Nikad se nisam kajala kad nešto
Uradim dobro, pa ni sada neću:
Jer u drugova koji provode
I rasipaju dane zajednički,
I čija srca podjednako dele
I nose jaram ljubavi, u njih
Crte i duh i narav mora da su
Na sličan način razmereni; zato
I mislim da je taj Antonio,
Budući prislan prijatelj mog muža,
Mom mužu nužno sličan. Je li tako,
Kako je onda sitna cena kojom
Otkupljujem iz muka paklenih
Onoga koji tol'ko naliči
Na onog što je druga duša moja!
Al' previše na samohvalisanje
Miriše to, pa zato dosta s tim:
Počujte drugo. Vama poveriću,
Lorenzo, dom i domaćinstvo svoje,
Da upravljate njima dok se natrag
Ne vrati moj gospodar: što se mene,
Međutim, tiče, ja se zavetovah

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Potajno nebu da u molitvi
I skrušenim razmatranjima živim,
Samo s Nerisom pokraj sebe, dok se
Ne vrate muž njen i gospodar moj.
Manastir jedan ima tu na dve
Milje odavde: tamo ćemo mi
Da boravimo. Molim vas da zahtev
Ne odbijete ovaj koji ja,
Po ljubavi i nuždi slučaja,
Stavljam na vas.

LORENCO. Od svega srca, gospo:
Svaki vaš ljupki mig izvršiću.

PORCIJA. Sve moje ljudstvo zna već šta ja
smeram,

Pa će da sluša vas i Džesiku
K'o gospodara svog Basanija,
Il' kao mene samu. Ostajte mi
Do ponovnoga viđenja u zdravlju.

LORENCO. Želim da budu ugodni trenuci
I lepe misli vaši drugovi.

DŽSIKA. Želim vam sve što srcu vašem godi,
Gospođo draga.

PORCIJA. Hvala, ja to isto
I vama želim; zbogom, Džesika.
(Odlaze DŽSIKA i LORENCO)

A sada, Baltazare,
Pokaži se onako isto odan
I čestit kakvog tebe znam oduvek.

Evo ti ovo pismo, pa požuri
Što igda možeš s njim u Padovu:
Gledaj da njega predaš doktoru
Belariju, mom rođaku, u ruke;
I pazi da se s dokumentima
I sa odelom što ih dobiješ
Vratiš što možeš brže, molim te,
Pa ih do onog pristana donesi
Odakle stalno brod za Mletke ide.
Ne traći vreme govorom, već idi:
Tamo ću pre od tebe biti ja.

BALTAZAR. Ići ću, gospo, kol'ko brže mogu.
(Odlazi.)

PORCIJA. Hajd'mo, Nerisa: pothvatila sam se
Nečeg što ne znaš: videćemo svoje
Muževe pre no oni to i slute.

NERISA. A videće i oni nas?

PORCIJA. Dabome;

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ali u takvoj odeći, Nerisa,
Da će da drže kako imamo
Nešto što nama nije dato. Ja se
Kladim u što god hoćeš da ću biti,
Kad se u muško nas dve odenemo,
Skladnije momče, i da ću svoj mač
Nositi s više spretne ljupkosti,
A glas onako biće mi piskutav
K'o u dečaka koji glas baš menja,
Pa ću po dva malecna koraka
U jedan krupan muški da razvučem,
Hvalisaću se tučama k'o kakav
Slatko razmetljiv deran, pričaću
Visprene laži: kako su od mene
Gospe na glasu ljubav iskale,
Pa su, kad nisu uslišene bile,
Žakovrtale sve i umirale;
Šta se tu moglo? - Ali će se potom
Kajati korsem, pa ću, uza sve to,
Želeti da ih nisam poubij'o:
I vazdan takvih laži beznačajnih
Napričaću, da neće biti toga
Što zakleo se ne bi da ni puna
Godina nema što napustih školu.
Imam u glavi hiljadu ovakvih
Šeretluka i drskih smicalica
Sto ih izvesti kanim.
NERISA. Šta, zar da se
Do muškaraca srozamo?
PORCIJA. O, pfuj!
Kako to pitaš? ne bio te čuti
Raspusnik neki! Ali hajdmo! plan ću
Reći ti ceo kada budem bila
U kočijama što nas čekaju
Kod kapije od parka. Zato, hajde
Da požurimo: treba nam do cilja
Da prevalimo danas dva'est milja.
(Odlaze.)

SCENA PETA

Na istom mestu. Vrt.

(Ulaze LONSELOT i DŽESIKA.)

LONSELOT. Tako je, bome; jer, vidite li, gre-
hovi otaca imaju da se sruče na decu; stoga

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

se ja, na reč, bojim za vas. Ja sam uvek sa vama govorio bez uvijanja, pa vam zato sad i kazujem svoju agitaciju odnosno te stvari: prema tome, nakrivite kapu, jer ja držim, bogami, da vam ne gine pakao. Ostaje vam samo jedna nada koja bi mogla da vam se na ruci nađe, pa i tu mu dođe kao neka nada-kopile.

DŽESIKA. A kakva je to nada, molim te?

LONSELOT. Pa eto, mogli biste dunekle da se nadate da vas nije začeo otac, da niste kći Jevrejnova.

DŽESIKA. To bi zaista bila nada-kopile: tako bi se grehovi moje majke iskalili na meni.

LONSELOT. Onda se, bogme, bojim da vam ne gine pakao i sa majčine i sa očeve strane: jer u tom slučaju, ako izvrdam Skilu, vašega oca, upašću u Karibdu, vašu majku: elem, propali ste i ovako i onako.

DŽESIKA. Spašće me muz; on me je ucinio hrišćankom.

LONSELOT. On je, onda, utoliko više za pokudu: bilo je nas hrišćana i pre toga dovoljno; taman toliko da lepo jedan kraj drugoga živimo. Ovo stvaranje hrišćana samo će dići cenu krmcima: ako počnemo svi jesti svinjetinu, uskoro se neće moći za novac dobiti ni krišćica slanine da se baci na žar.

DŽESIKA. Ispričaću svome mužu šta ste rekli, Lonselote; evo njega.

(Ulazi LORENCO.)

LORENCO. Još malo pa ću postati ljubomoran na vas, Lonselote, ako budete tako povlačili moju ženu po uglovima.

DŽESIKA. Ne, nema potrebe da nas se bojite, Lorenzo: Lonsclot i ja smo pokarabasili. On mi kaže, ni pet ni šest, da za mene neće biti milosti na nebu, pošto sam kći jednog Jevrejina: a zatim kaže da vi niste dobar član društva pošto, pokrštavajući Jevreje, povećavate cenu svinjama.

LORENCO. Bolje ću se opravdati ja pred društvom negoli vi što ste učinili da onoj Crnkinji onoliko naraste trbuh: ta Crnkinja je zatrudnela sa vama, Lonselote.

LONSELOT. Golema je stvar već to što se ta

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Crnkinja naučila pameti; a ako bude manje težila svojim poštenjem, sad će težiti više no što je težila kad sam je uzeo.

LORENCO. Kako se svaka budala zna da igra rečima! Mislim da neće mnogo trebati, pa će se dar duha najbolje oličavati ćutanjem, a govorljivost će biti pohvalna samo u papagaja. Idi unutra, momče; reci neka pripreme što treba za obed.

LONSELOT. To je već učinjeno, gospodine: svi oni imaju trbuhe.

LORENCO. Mili Bože! ko šta radi, ti samo toviš dosetke! Onda im reci da priprave obed.

LONSELOT. I to je učinjeno; jedino još može da se kaže da "postave".

LORENCO. Pa hoćete li onda, gospodine, biti tako dobri da postavite?

LONSELOT. Ja? a odakle da uzmem postavu?

LORENCO. Opet tražiš zakačke. Zar hoćeš sve bogatstvo svoga duha odjednom da izneseš na videlo? Molim te shvati obična čoveka po običnoj njegovoj misli: idi svojoj bratiji, reci im da zastru sto, da iznesu na nj jela; a mi ćemo doći na obed.

LONSELOT. Što se tiče jela, gospodine, ono će biti zastrto; što se tiče stola, gospodine, on će biti iznesen; a što se tiče vašeg dolaska na obed, nu, to neka bude kako ćud i naum udese.

(Ode.)

LORENCO. O, razbore! Koliko su mu sve

Reči na isti kalup! Ta budala

Zasejala je svoje pamćenje

Čitavom vojskom doskočica hitrih:

No znam ja luda i na boljem mestu

Ovako nadodoljenih k'o on,

Koji suštinu stvari žrtvuju

Zaradi kakve spretne dosetke.

Pa, jesi li' bodra, Džesika? I reci:

Šta misliš, kako ti se, milo moje,

Basanijeva žena dopada?

DŽESIKA. Ja prosto nemam reči. I zacelo

Bilo bi posve prikladno da vek

Gospodinu Basaniju proteče

U čestitosti, pošto, blagosloven

Ovakvom ženom, on već tu na zemlji

Radosti rajske nalazi; pa ako

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Nauman nije da ih ima tu,
Na zemlji, onda nije zaslužah
Ni da do raja dospe. Kad bi neko
Nebesko nadmetanje igrala
Dva boga, a na kocki stajale
Dve smrtne žene, valjalo bi drugoj
Pridati štogod, pošto sirovi,
Kukavni ovaj svet, njoj ravne nema.
LORENCO. Baš takvog muža imaš ti u meni
Kakva je ona žena.
DŽESIKA. Nu, o tome
Potraži i od mene mišljenje.
LORENCO. Hoću; al' prvo hajdemo na obed.
DŽESIKA. Ne, pusti da te hvalim našte srca.
LORENCO. Ne, nek' nam to za razgovor o stolu
Posluži, ja te molim; pa ma šta
Pričala budeš ja ću dotle to
Da varim i da sladim s drugim.
DŽESIKA. Lepo,
Tačno ću da iznesem kakav si.
(Odlaze.)

ČETVRTI ČIN

SCENA PRVA

Mleci. Sudska dvorana.
(Ulaze DUŽD i SENATORI, ANTONIO,
BASANIO, GRACIJANO, SALARINO,
SALANIO i DRUGI.)
DUŽD. Pa je li tu Antonio?
ANTONIO. Na službi vašoj milosti.
DUŽD. Žao mi te je: imaš da se sudiš
Sa protivnikom tvrđim nego stena,
Sa bednikom bez duše, koji nema
Milosti ni za dram, i koji ne zna
Šta je to milosrđe.
ANTONIO. Čuo sam
Da se je vaša milost trudila
Od svake ruke ne bi l' skrotila
Svirepi njegov progon; ali pošto
On ni da čuje neće, a ni puta
Zakonskog nema da se udarcu
Njegove mržnje otmem, to ću ja

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Na njegov bes odvratiti strpljenjem,
Pripravan da podnesem hladnokrvno
Divljeg mu besa sušto nasilje.
DUŽD. U sudnicu pozov'te Jevrejina.
SALARINO. Pred vratima on čeka; evo ide.
(Ulazi ŠAJLOK)
DUŽD. Načinite mu mesto; i nek' stane
Pred naše lice. Sajloče, svi misle,
I ja to mislim, da si ti na sebe
Uzeo ovu masku krvožednu
Samo do časa izvršenja; tad, pak,
Pokazaćeš, ovako misle svi,
Milost i blagost još iznimniju
No što je ova, čudna naoko,
Svirepost tvoja iznimna, pa da ćeš
Kad globu budeš uterivao -
Po kile mesa trgovca tog jadnog -
Tada ne samo globe se odreći,
Nego ćeš još i polovinu duga
Oprostiti mu, ganut čovečnošću
I plemenitim saosećanjem,
A iz prizrenja samilosnog prema
Gubitku što se na nj iznebuha
Nedavno sruči, dovoljnom da sruši
I najmoćnijeg trgovca, a kadrom
Da izazove saučešća kap
U srcima od kremena, u grud'ma
Od samog tuča, da ga izazove
U Turaka i Tatara, divljaka,
Nesviklih da se samilošću služe.
Svi odgovor od tebe, Jevrejine,
Očekujemo plemenit.
SAJLOK. Sta smeram,
Milosti vašoj ja sam poverio;
A svetim našim sabatom se zakleh
Da ću svoj dug i globu uterati
Po obveznici: budete li to
Uskratili mi, tad se pothvatite
Opasnosti da povlastice svoje,
Slobodu svoga grada spržite.
Upitaćete zašto više ja
Komadić mesa smrdljivoga volim
No li cekina tri tisuće: neću
Na to da dajem odgovor: al' nek' je,
Recimo, tako meni ćef: je l' ovim
Odgovoreno? Sta se koga tiče

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ako je meni ćef da dam i deset
Tisuć' cekina da se oprostim
Pacova što mi dom uznemirava?
Nu, je li ovim odgovor vam dat?
Poneko nije kadar da podnese
Kad vidi prase s njuškom razjapljenom;
Neko pobesni kada mačku spazi;
Bešika opet popušta ponekom
Kad čuje kako gajde unjkaju:
Jer čula, našeg osećanja vođ,
Navode ovo da se potčini
Onome što je njima ugodno
I' što ih vređa. Elem, odgovor je:
K'o što se ne da razlog navesti
Sto taj ne trpi njušku razjapljenu,
Taj mačku, nevin stvor i koristan,
Taj, opet, gajdi mauk, nego mora,
Jer nema kud, sramotu neizbežnu
Da uzme na se, pa da nanosi
Vreda i sam, budući da se njemu
Nanelo vreda; tako nisam kadar
Ni ja da razlog drugi dam, nit' hoću,
Sem uvrežene mržnje i sem čiste
Odvratnosti duboke koju meni
Antonio uliva, te i vodim
Protivu njega jalovi taj spor.
Je li vam, dakle, sad odgovoreno?
BASANIO. Ovakvim svojim odgovorom ti,
Stvore bez duše, opravdao nisi
Bujicu svoje svireposti.
ŠAJLOK Ničim
Obvezan nisam da podešavam
Odgovor kako tebi godi.
BASANIO. Da li
Ubija ono svak što ne voli?
ŠAJLOK A ima l' toga koji nešto mrzi,
A da ne želi to da ubije?
BASANIO. Ne rađa mržnju svaka uvreda.
ŠAJLOK Šta? da ne želiš da te dva puta
Ujede guja?
ANTONIO. Setite se, molim,
Da s Jevrejinom raspru vodite:
Toliko bi vam isto vredelo
Stati na žal, pa valu najvećem
Narediti da uroni s visine
Obične svoje; tol'ko bi vam isto

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Vredelo da sa vukom raspravljate
Zašto on ovcu nagna da za svojim
Jagnjetom bleji; vredelo bi vama
Isto koliko jeli na planini
Braniti da visoke vrhove
Svija i njima šum da odaje
Kad ih uzvitla vihor sa nebesa;
Izišli biste pre na kraj ma s čim
Surovim ne znam kako, no što biste
Skrotili - a zar grubljeg ičeg ima? -
Jevrejsko srce njegovu; pa zato
Ništa mu više ne nudite, molim,
Nit' išta više još pokušavajte,
Nego mi kratko, bez okolišenja,
Dajte da čujem presudu, pa neka
Vrši se volja Jevrejinova.

ĀASANIO. Šest hiljada za tvojih tri ti dajem.

ŠAJLOK Da uzmeš svih šest tisuća, pa svaki

Dukat od njih na šestoro isečeš,

I svaki deo taj da dukat bude -

Ne trebaju mi; jamčevinu tražim.

DUŽD. Pa kada nemaš milosti ti sam,

Kako se onda nadaš njoj?

ŠAJLOK Kad ništa

Ne tvorim krivo, kakve presude se

Imam da bojim? Vi kraj sebe puno

Imate slugu kupljenih, i oni

K'o mazge, kao magarci, k'o psi

Za niske, ropske poslove vam služe,

Budući da su kupljeni: pa da li

Da rečem vama: pustite ih, dajte

Slobodu njima, i privenčajte ih

S naslednicima svojim? što da znoj

Prolivaju pod bremenom? nek' njine

Postelje budu meke k'o i vaše,

A njihini nepci nek' se slade istim

Jelima k'o i vaši? - Vi biste mi

Odvratili: "Pa robovi su naši":

Tako i vama ja odgovaram:

To pola kile mesa što ga ja

Od njega tražim kupljeno je skupo;

Moje je, pa ga hoću i da imam.

Ne date l', pljujem tad na zakon vaš!

Mletački tad su propisi bez snage.

Presudu čekam: hoću li je, rec'te,

I dočekati?

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

DUŽD. Pravo imam ja

Da zasedanje raspustim, ukol'ko

Ovamo danas ne bi stigao

Belario, a to je učen jedan

Doktor po kojeg poslao sam ja

Da ovu reši stvar.

SALARINO. Sa pismima

Od doktora je glasnik stigao

Iz Padove baš sad, i eto ga

Napolju, gospodaru.

DUŽD. Pisma dones'te; glasnika pozov'te.

BASANIO. Antonio, ne kloni duhom! Hrabro!

Velim ti: hrabro! Pre ću dati ja

Krv, meso, kosti, dati svoje sve

Tom Jevrejину, nego što ćeš ti

Izgubiti zbog mene krvi kap.

ANTONIO. Ja sam u stadu okuženi ovan,

Za klanje najpogodniji: na tle

Ponajpre pada najslabiji plod;

Pa nek' i sa mnom sluči se ovako.

A usluga će meni najveća,

Basanio, sa vaše strane biti,

Da život svoj proživite i meni

Posmrtni zapis stavite na grob.

(Ulazi NERISA, odevena

kao advokatski pisar.)

DUŽD. Vi dolazite od Belarija

Iz Padove?

NERISA. Baš tako, gospodaru.

Pozdravlja vašu milost Belario.

(Predaje pisma.)

BASANIO. Što oštriš nož svoj tako usrdno?

ŠAJL.: Da tom bankrotu globu s tela srežem.

BASANIO. Ne brusiš nož o đona svoga brus,

Surovi Jevrejine, nego brusiš

Svoj nož o duše svoje brus; jer nema

Kovine te, pa čak ni dželatske

Sekire nema što bi britka bila

Upola tako kao mržnja tvoja.

Zar nema molbe kadre da do srca

Pronikne tvoga?

ŠAJLOK. Ne, nijedne koju

Dovoljno duha imaš ti da smišliš.

GRACIJANO. O, proklet da si, najgnusniji psu!

Tužiti valja pravdu što si živ.

Bezmalo da si pokolebao

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Veru u mene, pa sam spreman da se
S Pitagorinim složim mišljenjem
Da se zverova duše uvlače
U ljudska tela: tvoj nitkovski duh
U kurjaku je gospodario,
Pa kad je ovaj zaklao čoveka
Te stoga bio obešen, iz njega
Sa vešala je surova mu duša
Izletela, pa kako si baš bio
U bezbožničkoj svojoj materi,
Ona je tad ucurila u tebe:
Jer su u tebe želje kurjačke,
Grabljive, krvožedne, ostrvljene.
ŠAJ.: Što moriš drekom pluća? Nećeš psovkom
Otrti pečat s obveznice moje.
Duh svoj u red dovedi, mladiću,
II' ćeš ga bespovratno ištetiti.
Ja tu za pravdu stojim.
DUŽD. Ovo pismo
Belarijevo preporučuje
Našemu sudu nekog mladoga
I učenoga doktora. A gde je?
NERISA. Odgovor čeka tu u prikrajku
Da l' ćete pristup da mu dozvblite.
DUŽD. Od srca rado: tri il' četiri
Od vas nek' odu, pa ga ljubazno
Doprate amo. Dotle neka sud
Belarijevo pismo sasluša.
PISAR. Obaveštavam Vašu Milost da sam bio
veoma bolestan kad sam primio Vaše pismo;
no, u trenutku kad je Vaš glasnik došao,
zadesio se u mene u prijateljskoj poseti jedan
mladi doktor iz Rima; ime muje Baltazar. Ja
sam ga upoznao sa predmetom koji je uzrok
sporu između onog Jevrejina i trgovca An-
tonija: prelistali smo zajedno poviše knjiga:
on je dobio moje mišljenje, pa će ga, upotpun-
jeno sopstvenim znanjem - a ono je tako
veliko da ga ja ne mogu dovoljno da pre-
poručim - preneti, na moje navaljivanje, Va-
ma da bi umesto mene udovoljio zahtevu Vaše
Milosti. Molim Vas da to što je on oskudan
godinama ne bude nikakva smetnja zbog koje
bi se oskudevalo u uvažanju i poštovanju pre-
ma njemu, poštojajoš nikad nisam video tako
mlado telo sa tako zreloom glavom. Prepuštam

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

ga Vašem milostivom prihvatanju; a njegova
će se preporuka bolje obznaniti prilikom va-
šeg isledenja.

DUŽD. Čuli ste šta nam piše učeni
Belario; a evo, rekao bih,
I doktor stiže.

(Ulazi PORCIJA, odevena kao
doktor prava.)

Pružite mi ruku.

Od staroga Belarija ste došli?

PORCIJA. Jeste, gospodine.

DUŽD. Pa, dobro došli!

Sedite, molim. Jeste l' upoznati
Sa sporom čiji predmet današnje
Ročište ima da isleđuje?

PORCIJA. Sa predmetom sam posve upoznat.

Koje je ovde trgovac, a koje
Jevrejin?

DUŽD. Evo tu obojice,
Antonija i starog Šajloka.

PORCIJA. Zovu vas Šajlok?

ŠAJLOK. Šajlok mene zovu.

PORCIJA. Čudne je vrste vaše traženje;
Al' saglašeno s propisima tako
Da nema snage zakon mletački
Da podizanje spora napada. (ANTONIJU)
Pod udarom krivice vi stojite,
Je l' tako?

ANTONIO. Jeste, tako kaže on.

PORCIJA. A obavezu priznajete?

ANTONIO. Da.

PORCIJA. Jevrejin onda mora milostivim
Da se pokaže.

ŠAJLOK. Zašto? čim sam, rec'te,
Primoran ja na to?

PORCIJA. Pa milosrđe
Po biti nije prisiljavanje;
Rominja ono kao što na tle
Rominja blaga kišica s nebesa,
I dvogubi je ono blagoslov;
Blagoslov i za onog koji daje,
I onog koji prima; moć je ono
Ponajmoćnija i u najmoćnijeg;
Na prestolu je vladaocu dika
Više no kruna; žezlo kraljevo
Kazuje snagu moći svetovne,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Ono je znamen strahopoštovanja
I veličanstva njime oličenih,
Sadrži strah i trepet pred monarhom;
A milosrđe stoji iznad ove
Skiptarske sile; ono presto svoj
Ima u samom srcu kraljeva,
Ono je znamen Boga živoga,
Pa vlast zemaljska najviše božanskoj
Naliči moći kada milosrđe
Začini pravdu. Zato, Jevrejine,
Mada pravicu zahtevaš, ti nemoj
Smetati s uma da od nas nijedan
Putanjom pravde spasa vid'o ne bi;
Za milost svi mi molimo, pa valja
Ta molba svima nauk da nam bude
Da dela milosrđa vršimo.
Namera moja bila je da malo
Umeriš svoje traženje pravice,
I zato sam govorio toliko;
No, ako ti na traženju nastojiš,
Mletački strogi sud će morati
Presuditi na štetu trgovčevu.
ŠAJLOK Moj čin na moju glavu! Zakon ištem,
Kaznu i globu prema obavezi.
PORCIJA. Zar nije kadar on da plati svotu?
BASANIO. Jest, evo sudu ja za nj polažem;
Dvogubu svotu dajem; je li pak
Malo i to, ja primam obavezu
Da platim deset puta više još,
A ruke, glavu, srce svoje dajem
U jamčevinu. Je l' i ovo malo,
Očito tad su smrvili poštenje
Zloba i pakost. Te vas preklinjem
Da jednom zakon izvitoperite
Ugledom svojim, pa krivicu malu
Radi pravice krupne učinite,
Te obuzdate volju svirepe
Satane ove.
PORCIJA. Ne, to ne sme biti.
U Mlecima te vlasti nema koja
Može da menja pravne propise:
Taj postupak bi bio upamćen:
U poslove bi državne taj primer
Uneo mnoge zbrke. To se ne sme.
ŠAJLOK Na suđenje je doš'o Danijel,
Jest, Danijel! O, kako tebe ja

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Poštujem, mudri, mladi sudijo!

PORCIJA. Dajte da vidim obavezu, molim.

ŠAJLOK Evo je, vrlo cenjen doktore,

Evo je!

PORCIJA. Tebi nude, Šajloče,

Trogubu svotu.

ŠAJLOK Ali zakletva,

Zakletva! nebu zakletvu sam dao:

Zar da na dušu uzmem krivokletstvo?

Ne, ni za Mletke!

PORCIJA. Jeste, prošao je

Obvezi rok i Jevrejin je vlastan

Po zakonu da traži da iseče

Po kile mesa trgovcu sa grudi

Kraj sama srca. Budi milostiv;

Trostruku svotu primi i naredi

Da obavezu pocepam.

ŠAJLOK Kad bude

Namirena onako kako glasi.

Vidi se da ste valjan sudilac:

Vi znate zakon; što ste rekli, to je

Utemeljeno; ja vas pozivam

U ime pravde, kojoj ste vi vrlo

Zaslužan stub, da presudite spor:

Jer nema, to se dušom svojom kunem,

Toliko moćnog ljudskog jezika

Koji bi mog'o da me prelomi.

Ja izvršenje obaveze tražim.

ANTONIO. Svesrdno i ja molim da izreče

Presudu sud.

PORCIJA. Pa lepo, evo je:

Za njegov nož pripremite prsa svoja.

ŠAJLOK O, izvanredni mladiću, o, vrli

Sudilče!

PORCIJA. Jer je posve saglasna

Sa svrhom i sa duhom zakona

Ta kazna koju obaveza ova

Izrično traži.

ŠAJLOK Upravo je tako!

O, pravični i umni sudilče!

Koliko li si samo stariji

No što se vidiš!

PORCIJA. Zato grudi svoje

Otkrijte!

ŠAJLOK Jeste, "prsa njegova";

U pismenu baš stoji - nije l' tako,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Sudijo vrli? - "iskraj sama srca":

Baš tako glase reči.

PORCIJA. Tako je,

A vage, da se meso izmeri,

Ima li?

ŠAJLOK Spremio sam.

PORCIJA. Na svoj bi trošak trebalo vidara

Da iznajmite, Šajloče, da ranu

Previje, jer bi mog'o inače

Smrtonosan da bude izliv krvi.

ŠAJLOK Je l' označeno to u ugovoru?

PORCIJA. Ne stoji tako; ali šta je s tim?

Bilo bi dobro da iz milosrđa

Toliko uradite.

ŠAJLOK Ne uviđam;

U pismenu tog nema.

PORCIJA. Imate li,

Trgovče, nešto vi da kažete?

ANT.: Ne mnogo: ja sam pripravan i sabran.

Ruku, Basanio; i zbogom! Nek' vas

Ne tišti što me snašlo to zbog vas;

Jer tu se sudba, preko običaja,

Pokaza blažom; ona inače

Ostavlja vazda bednika da svoje

Nadživi blagostanje, pa da gleda

Upala oka, naborana čela,

Starost u bedi; meni nevolju

Ispaštanja dugačkog preseca.

Pozdravite mi vrlo svoju ženu:

Ispričajte joj tok Antonijeva

Skončanja, rec'te kol'ko voljah vas,

Rečju se kojom dobrom setite

Mene po smrti; a kad ispričana

Ta povest bude, dajte joj nek' sama

Presudi da l' Basanio ne beše

Nekada voljen. Ne žalostite se

Što prijatelja svoga gubite,

A njemu žao nije što za vas

Dugove plaća; jer zaseče li

Jevrejin samo dovoljno duboko,

Platiću dug svoj svesrdno tog časa.

BASANIO. Antonio, ja bračnog druga imam

Što mi je drag k'o život: al' ni život,

Ni ženu svoju, niti ceo svet

Ne cenim više nego život tvoj:

I pristao bih da me sveg tog liše,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Pristao ovo sve da žrtvujem
Satani ovoj, tek da spasem vas.
PORCIJA. Da vam je žena ovde, pa da čuje
Ponudu vašu, ne bi vam na tome
Baš osobito bila zahvalna.
GRACIJANO. Ja ženu svoju volim, duše mi;
A pristao bih da je na nebu,
Ne bi li neku silu nebesku
Umolila da ovu jevrejsku
Promeni psinu.
NERISA. Njoj ste iza leđa
Nudili, srećom, to; jer ta bi želja
Inače džumbus stvorila u kući.
SAJLOK Hrišćanski to su, eto, muževi!
Ja imam kćer; al' voleo bih više
Da joj je muž od roda Barabasa,
Negoli neki hrišćanin! No, vreme
Traćimo zalud; molim te, odluči
I presudu izreci.
PORCIJA. Pripada ti
Po kile mesa ovog trgovca:
Priznaje sud to, zakon ti to daje.
ŠAJLOK O, sušta pravičnosti!
PORCIJA. S grudi ćeš meso to da mu
odsečeš:
Dopušta zakon, sud to priznaje.
SAJLOK Učenijega nema sudije!
Eto ti što je presuda! Pripremi se!
PORCIJA. Očekni malo: još tu nešto ima.
Po obveznici nemaš prava ti
Krvni kap da uzmeš; tamo piše
Izrično tako: "pola kile mesa":
Dug uzmi, pola kile mesa uzmi;
No, ako krvi hrišćanske i kap
Prospeš dok budeš sekao, sve zemlje,
Imetak ceo tvoj će imati
Po zakonima mletačkim k'o plen
Mletačka da ti uzme država.
GRACIJANO. Gle, Jevrejine! Sušta pravičnost!
Učenijega nema sudije!
ŠAJLOK Je li tako zakon glasi?
PORCIJA. Možeš akt
Da vidiš sam; kad tražiš baš pravicu,
Imaćeš nje i više no što želiš;
To znaj zacemento.
GRACIJANO. Učen sudija!

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Gle, Jevrejine! Učen sudija!

ŠAJLOK Tad primam predlog: platite za jamstvo

Trostruko, pa nek' ide hrišćanin.

BASANIO. Novaca evo.

PORCIJA. Lakše!

Dosuđena će biti Jevrejину

Pravica sva. Ne Žurite se; lakše!

Ništa sem globe neće dobiti.

GRACIJANO. O Jevrejine! Sušta pravičnost!

Učenijega nema sudije!

PORCIJA. Zato se spremi da odsečeš meso.

Al' krv da nisi prosuo; i pazi

Da ne odsečeš manje ili više,

Već ravno pola kile: pošto ćeš,

Ako li samo ne odsečeš tačno

Po kile, nego više ili manje,

Pa bilo to koliko čini tek

Razliku između' teškoga i lakog,

Ili koliko delić dvadeseti

Bednoga prosa sitnog, ili samo

Tol'ko kol'ko tek da tas za dlaku

Pretegne tamo ili amo, ti ćeš

Umreti, a imanje tvoje sve

Zaplenjeno će biti.

GRACIJANO. Jevrejine!

Danijel drugi, Danijel! Za vrat sam

Stao ti sada, vaistinu, ja!

PORCIJA. Šta čekaš, Jevrejine? Uzmi globu.

ŠAJLOK Dajte glavnicu, pa me pustite.

BASANIO. Pripravljena je za te; evo ti.

PORCIJA. Javno pred sudom odbio je on to:

Dobiće samo što mu pripada

Po obveznici i po zakonu.

GRACIJANO. Ma, Danijel! to opet kažem ja;

Danijel drugi! Hvala, Jevrejine,

Što si me reči toj naučio!

ŠAJLOK Zar ni glavnicu čak da ne dobijem?

PORCIJA. Ništa sem globe nećeš dobiti.

I to na sopstven rizik, Jevrejine.

ŠAJLOK Neka mu onda đavo dobrim plati;

Meni je dosta parničenja.

PORCIJA. Stan'te;

Postojte, Jevrejine. Nije sve

Račune zakon prečistio s vama.

Predviđa zakon mletački i ovo:

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Dokaže li se da je podaniku
Mletačkom nekom radio o glavi
Tuđinac neki, bilo posredno
I' neposredno, onda ima prava
Taj čiji život ugrožen je bio
Na polovinu njegova imanja;
A polovina druga riznici
Poverljivoj se daje državnoj;
Dok o životu prestupnikovom
Jedino milost duždeva, nasuprot
Glasova drugih svih, odlučuje.
A to je uprav' slučaj tvoj: jer jasno
Ispoljilo se tokom raspre da si
I okolišno, a i neposredno
Protiv života ovog optuženog
Planove kov'o, pa si tim i onu
Pretnju na sebe navukao koju
Pomenuh malopre. Od dužda zato
Na kolenima milost za se prosi.
GRACIJANO. Moli da možeš da se obesiš
Sam svojom rukom; samo kako tvoj
Imetak ide državi, ti nećeš
Imati čim da kupiš uže, pa ćeš
O državnome trošku vešan biti.
DUŽD. Tek da bi vid'o kol'ko smo po duhu
Drukčiji mi, ja život tebi praštam
Pre no i moliš. Pola tvog imetka
Antonio će dobiti, a drugu
Polovinu će država da uzme;
No, ovo može putem milosti
Na globu da se svede.
PORCIJA. Da, ukol'ko
Na državu se odnosi: al' ne
Ukoliko se Antonija tiče.
ŠAJLOK Ne, život moj i sve mi uzmite;
Ne praštajte mi ništa: život ste mi
Uzeli kad ste direk oduzeli
Koji mi kuću drži; život ste mi
Uzeli kad mi sredstva oduzmete
Od kojih živim.
PORCIJA. Šta ste voljni vi
Da učinite za nj, Antonio?
GRACIJANO. Ništa, sem uže džabe, zaboga!
ANTONIO. Htednu l' sa pola njegovog imanja
Da skinu globu svetli dužd i sud,
Ja primam to, al' drugu polovinu

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Da meni da na raspolaganje,
Pa da je, nakon smrti njegove,
Ustupim onom plemiću što kćer mu
Nedavno ote:

Ali uz druga dva uslova; prvo,
Da on, za ovu milost, odmah primi
Hrišćansku veru; drugo, da na dar
Ovde pred sudom zetu svom Lorencu
I svojoj kćeri svu zaostavštinu
Prepiše svoju.

DUŽD. Il' će to da primi,
Ili ću, bome, malopredašnje
Pomilovanje svoje da povučem.
PORCIJA. Šta kažeš, Jevrejine? Pristaješ li?
ŠAJLOK Pristajem.

PORCIJA. Piši legat, pisare.
ŠAJLOK Dozvolite da odem, molim vas;
Nije mi dobro. Pošljite mi akt,
Potpisaću ga.

DUŽD. Idi, al' potpiši.
GRACIJANO. Imaćeš na krštenju kuma dva;
A imao bi, da sam nešto tebi
Sudio ja, desetak njih još, da te
Otprate, ne do krstionice,
Nego do samih vešala.

(Odlazi ŠAJLOK.)

DUŽD. Izvol'te,
Gospodine, da ručate kod mene.

PORCIJA. Ponizno molim da me izvinite:
Al' moram noćas još u Padovu,
Te valja ovog časa već da krenem.

DUŽD. Što dokolice lišeni ste, žalim.
Antonio, odužite se čime
Plemiću ovom, jer, po mome sudu,
Veoma njemu obavezni vi ste.

(Odlaze DUŽD, SENATORI
i PRATNJA.)

BASANIO. Mene i moga prijatelja vi ste,
Gospodine veoma uvaženi,
Mudročću svojom teških globa spasli;
U ime toga dragovoljno mi
Tisuće one dajemo vam tri
Koje smo bili dužni Jevrejinu,
Da ljubazni vam trud nadoknadimo.

ANTONIO. A povrh toga ostaćemo vazda
Dužnici vaši svojom ljubavlju

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

I uslugama svojim.

PORCIJA. Dovoljno je
Nagrađen onaj kom je srce puno;
A, pošto sam vas oslobodio,
Srce je meni puno, te sam time
Dovoljno plaćen, držim: ćud mi nikad
Za novcem preveć gramziva ne beše.
Setite me se, molim, kad se opet
Budemo sreli: svako dobro želim,
I praštam se sa vama.

BASANIO. Nema druge,
Moram na vas, gospodine moj dragi,
Da navalim i opet: uzmite
Štogod od nas k'o dar za uspomenu,
A ne k'o platu. Dve mi stvari, molim,
Obrec'te: prvo, da me nećete
Odbiti; drugo, da mi opraštate.
PORCIJA. Navaljujete odveć, pa nek' bude.
(ANTONIJU)

Rukavice mi svoje dajte da ih
Za vašu ljubav nosim. (BASANIJU) A od vas
Uzeću prsten taj, za vašu ljubav.
Nemojte ruku trzati; ja neću
Ništa sem to; a nećete mi tek
Odbiti ljubav ovu.

BASANIO. Prsten taj,
Gospodine moj dragi? Ama, to je
Tričarija: sramota bi me bilo
Da vam to dam.

PORCIJA. A ja što drugo neću;
Rek'o bih baš da imam volju na nj.

BASANIO. Do njega mi je više no što vredi.
Podariću vam prsten što ga bude
Najskupljeg bilo tu u Mlecima,
Ma morao na nadmetanju javnom
Nabaviti ga: ali samo me
Izvinite za ovaj.

PORCIJA. Vidim da ste
Na obećanju izdašni, sinjore:
Naučiste me prvo prositi,
A učite me sada, kada, kako
Odgovara se prosjaku.

BASANIO. Taj prsten,
Gospodine, od žene dobih ja;
I kad mi ga je stavljala na prst
Zakle me da ga nikad niti dam,

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Niti ga prodam, niti izgubim.

PORCIJA. Izgovor takav mnogom posluži

Da dar prištedi. Ako žena vaša

Sašava nije, nego proumi

Kol'ko ga ja zaslužih, neće večno

Držati srce samo zato što ste

Dali ga meni. Ostajte mi zbogom.

(Odlaze PORCIJA i NERISA)

ANTONIO. Dajte mu prsten taj, Basanio:

Ocen'te da su zasluge mu vredne,

Kada se ljubav moja njima prida,

Kol'ko i nalog žene vaše vredi.

BASANIO. Hajd', Gracijano, trči, stigni ga,

I daj mu prsten, pa ga, mogneš li,

U dom Antonijev dovedi. Idi!

Požuri!

(Odlazi GRACIJANO)

Hajd'mo odmah i mi tamo,

A sutra ćemo obadvojica

U Belmont zorom. Hajd', Antonije.

(Odlaze.)

SCENA DRUGA

Na istom mestu. Ulica.

(Ulaze PORCIJA i NERISA.)

PORCIJA. Za Jevrejinov raspitaj se dom

I akt taj daj mu da ga potpiše.

Još noćas ćemo mi na put, da doma

Dan pre od naših budemo muževa:

Dobro će doći ovaj akt Lorencu.

(Ulazi GRACIJANO.)

GRACIJANO. E, baš je sreća što vas sustigoh!

Basanio, gospodar moj, me šilje,

Pošto se bolje promislio, da vam,

Gospodine, taj prsten dam i da vas

Umolim da sa nama ručate.

PORCIJA. Ne, isključeno: prsten njegov, pak,

Primiću sa zahvalnošću; ovako

Poručite mu, molim vas: a onda,

Duše vam, ovom mome momčetu

Šajlokov dom pokaž'te.

GRACIJANO. Drage volje.

NERISA. Ja bih reč-dve, gospodine, sa vama

Imao da izmenjam. (PORCIJI tiho.)

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

! Probaću

I ja svom mužu prsten da izvučem

Za koji sam ga nagnala da da

Zakletvu da će večno da ga čuva.

PORCIJA. Za uspeh jamčim. Oni će namrtvo

:, Kleti se da su dali prstenje

Muškarcima, a mi ćemo u laž

Ugoniti ih i pobijati

Zakletve njine zakletvama. Hajde,

Požuri: znaš već gde ću da te čekam.

NERISA. Hajdemo, dobri moj gospodine;

Pokazaćete meni kuću, ne?

(Odlaze.)

PETI ČIN

SCENA PRVA

Belmont. Aleja pred Porcijinom kućom.

(Ulaze LORENCO i DŽESIKA.)

LORENCO. Sja mesec jasni: u ovakvu noć,

Dokle je nežno povetarac blagi

Ljubio krošnje, a sa njih se šum

Odziv'o nije - u ovakvu noć

Troil uz platna trojanska se, držim,

Verao, pa je otud, uzdišući,

Odašiljao dušu čadorima

Jelinskim gde te noći Kresida

Boravila je.

DŽESIKA. U ovakvu noć

S jezom je Tizba rosom gazila,

Pa spaziv senku lava pre no njega,

S grozom utekla.

LORENCO. U ovakvu noć,

Kraj divlje morske obale Didona

S vrbom u ruci stajala je, pa je

Mahala dragom svome da se vrati

U Kartaginu.

DŽESIKA. U ovakvu noć

Čarobne trave brala je Medeja

Koje su opet mladost vraćale

Esonu starom.

LORENCO. U ovakvu noć

Od bogataša Jevrejina krišom

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Džesika ode, pa iz Mletaka

Uteče čak u Belmont s nevrednim

Draganom svojim.

DŽESIKA. U ovakvu noć

Obreče ljubav njoj Lorenzo mladi

I zakletvama, lažnim sve do jedne,

Ukrade srce njoj.

LORENCO. U takvu noć

Opanjka ljupka Džesika k'o kakva

Alapačica mala dragog svog,

A on joj ovo oprost.

DŽESIKA. Ma ja bih

Nadnoćila već tebe, kada niko

Naiš'o ne bi; ali, poslušaj!

Čuju se neki muški koraci!

(Ulazi STEFANO.)

LORENCO. Ko to kroz noćni mir toliko žuri?

STEFANO. Prijatelj.

LORENCO. Prijatelj! Kakav? Ime, prijatelju,

Molim te, reci.

STEFANO. Zovem se Stefano;

I nosim glas da moja gospođa

Amo u Belmont stiže pre osvitka:

Sad luta od raspeća do raspeća,

Pa tamo kleči i za srećne dane

U braku moli.

LORENCO. Ko s njom dolazi?

STEFANO. Devojka njena i još samo sveti

Pustinjak jedan. No, je l' moj gospodar

Došao, molim?

LORENCO. Nije, nit' od njega

Imamo glasa. Ali, Džesika,

Unutra hajd'mo da svečanu kakvu

Dobrodošlicu pripremimo mi

Za doma ovog gospodaricu.

(Ulazi LONSELOT.)

LONS.: Hej, hej, hej! ihaho! hej, hej, hej! hej!

LORENCO. Ko viče?

LONSELOT. Hej, hej! Jeste li videli gospodar

Lorenca?

Gospodar Lorenzo, hej, hoj, hej, hoj!

LORENCO. Mani se toga izvikivanja, čoveče;

ovde sam.

LONSELOT. Hej, hej! gde? gde?

LORENCO. Ovde.

LONS.: Recite mu da je došao skoroteča od

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

moga gospodara sa punim rogom dobrih vesti:

moj gospodar će stići pre svanuća ovamo.

(Odlazi.)

LOR.: Hajd'mo unutra, dušo slatka, pa ih

Onamo sačekajmo. Ali našto?

Sto da unutra idemo? Stefano,

Obznan'te, prijatelju, molim vas,

Svem domu da će vaša gospođa

Ovoga časa stići; pa pošalj'te

Svirače svoje amo napolje.

(Odlazi STEFANO.)

Slatko li spi na banku mesečina!

Tu ćemo sestiti, pa nek' muzika

U sluh naš klizi svojim zvucima:

Noć i tišina skladno pristaju

Uz harmonije slatke brujanje.

Džesika, sedi. Gledaj kako je

Nebeska ravan gusto načičkana

Koturićima zlata blistava:

Tu ni kružića najmanjega nema

Koji ti oko vidi, a da on

Ne peva svojim kretanjem k'o kakav

Anđeo, vazda glas usklađujući

S ognjenookim heruvimima:

Takav je sklad u duša besmrtnih;

Ali dok grubo optočen je ovom

Blatnjavom ljuskom rastočavanja,

Mi nismo kadri da ga čujemo.

(Ulaze MUZIKANTI.)

Hej, hodite, pa prenite iz sna

Dijanu himnom: svirkom najslađom

Sluh svojoj gospodarici prostrel'te

I doma nju domam'te muzikom.

(Muzika.)

DŽESIKA. Nikad u mene veselost ne budi

Muzika slatka.

LORENCO. Jer su sušta pažnja

Tvojega duha moći; divlje kakvo,

Obesno stado promatraj, il' dželep

Ždrebadi mlade, nepriučavane,

Kad ludo skače, rže, njišti glasno,

Onako kako njemu nalaže

Obesna krv; pa čuju l' trube glas,

Ili se sluha njihovoga takne

Muzički napev neki, videćeš

Kako će sva da zastanu, a njine

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Inače divlje oči krotko će
Buljiti, snagom slatke muzike
Preobražene; stog i veli pesnik
Da se Orfeju priklanjale stene,
Drveće, vali; jer na svetu nema
Ničeg toliko jarosnog, il' tupog,
Il' grubog, da mu ne bi muzika
Narav za neki tren promenila.
U koga nema muzike u duši,
Kog sklad ne dira slatkih zvukova,
Zreo je taj za podvale, izdajstva
I razbojništva; tupe su k'o noć
Njegovog duha radnje; a k'o Ereb
Mračne u njega sklonosti: ovakvom
Ne veruj nikad. Slušaj muziku.
(Ulaze PORCIJA i NERISA na
izvesnom rastojanju.)
PORCIJA. U mom se tremu svetlost vidi ta.
Kako daleko zrake svoje baca
Maleni žižak! Tako i valjano
Delo se sja na svetu rđavome.
NERISA. Za mesečine žižak vid'li nismo.
PORCIJA. Tako i veća slava manju smrači:
Namesnik blista kao kralj, dok nije
Uz njega kralj, a tada blesak njegov
Iščili k'o u vodama debelim
Potočić gorski. Slušaj! muzika!
NERISA. Pa to su vaši domaći svirači.
PORCIJA. Nešto je dobro tek u odnosu
Na nešto drugo, vidim: ti su zvuci
Sad kanda mnogo slađi no po danu.
NERISA. Tišina čar im daje, gospođo.
PORCIJA. I vrana divno peva k'o i ševa
Kada je niko ne sluša, pa, držim,
Da slavuj nešto zapeva po danu
Kad gaču guske svud, on ne bi bio
Pevačem boljim smatran od carića.
Kako se mnogo što do pune cene
I savršenstva potpunog dovede
Kada u pravi opravi se čas.
Al' mir! Sad Luna spi s Endimionom
I neće da je bude.
(Muzika prestane.)
LORENCO. To je glas
Porcijin, ako ne varam se mnogo.
PORCIJA. On me k'o slepac kukavicu pozn'o

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Po ružnom glasu.

LORENCO. Dobro došli doma,
Gospođo draga!

PORCIJA. Mi smo se za dobro
Muževa svojih molile, i nadu
Gajimo da će reči naše njima
Probitak da donesu. Jesu l' došli?

LORENCO. Gospođo, nisu još, al' glasnika su
Poslali da prispeće njino javi.

PORCIJA. Idi, pa reci posluži, Nerisa,
Neka se pravi kao da i ne zna
Da nismo ovde bile; to i vi,
Lorenzo, čin'te; Džesika, i vi. (Zvuk truba.)

LOR.: Evo vam muža; on to trubom trubi:
Brljivi nismo, gospođo; ne brin'te.

PORCIJA. Ta noć na bolnog dana sjaj mi liči;
Nešto je bleđa; to je dan, al' takav
Kakav je dan kad sakrije se sunce.

(Ulaze BASANIO, ANTONIO,
GRACIJANO i njihova PRATNJA.)

BASANIO. Da prolazite kada sunca nema,
Zajedno bismo s antipodima
Imali puni božji dan i mi.

PORCIJA. K'o luč nek' sjam, al' nek' k'o
luč ne gorim;

Jer žena-luč oprlji muža svog:

A šta će mi Basanio oprljen?

No, kako Gospod sudi! Neka ste
U dom svoj dobro došli, gospodaru!

BASANIO. Zahvaljujem vam, gospođo.
Požel'te

Dobrodošlicu i mom prijatelju:

Antonio je ovo, onaj kom sam
Beskrajno tako obavezan ja.

PORCIJA. Od svake ruke valjalo bi da ste
Obvezni njemu, jer i on za vas
Obvezao se, čula sam, veoma.

ANT.: Ne više, jer sam srećno tužbe rešen.

PORCIJA. Gospodine, od srca dobro došli

U dom naš; samo valja da se to
Ispolji drukče, ne na rečima,

Te prekidam sa ljubaznostima

Koje se reč'ma ispoljavaju.

GRACIJANO (NERISI). Tako mi onog
meseca, nepravdu

Činite meni; bogami ga dadoh

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Sudijinome pisaru: po meni
Dabogda onaj bio uškopljen
Kome ga dadoh, kad toliko to,
Ljubavi moja, srcu primate!
PORCIJA. Oho, već svađa! nu, a oko čega?
GRACIJANO. Oko kružića zlatnog, oko
jednog
Prstena tričavoga, koji ona
Dade mi, a na kome otrcani
Štihovi behu, slični poeziji
Što ih u nož urezuju nožari:
"Ljubi me, i ne izgubi me."
NERISA. Šta tu
O poeziji pričate i ceni?
Kad vam ga dadoh; zakleste se vi
Da ćete da ga nosite do smrti,
Pa da ga i u grobu čuvate:
Ako i ne zbog mene, ono bar
Zbog zakletava svojih vatrenih
Dužni ste bili da ga pazite
I sačuvate. Tobož sudijinom
Pisaru dao! O, nek' Bog mi sudi
Ako li ikad tome pisaru
Naraste brada!
GRACIJANO. Hoće, ako li
Poživi do mužanstva.
NERISA. Hoće, ako
Poživi ikad žena do mužanstva!
GRACIJANO. Ove mi ruke, dao sam ga ja
Mladiću jednom, nekakvome dečku,
Kržljavom jednom, žgoljavom momčiću,
I ne po rastu većem nego ti,
Sudijinome pisaru. Brbljivko
Zatražio mi to k'o nagradu:
Za živu glavu odbio ga ne bih.
PORCIJA. Zaslužili ste ukor što se tako
Nehatno - to vam kažem otvoreno -
S ženinim prvim darom rastadoste;
S predmetom što ga staviste na prst
Uz zakletvu, pa zato prikovanim
Čašću u meso sopstveno. Ja dadoh
Svom dragom prsten, pa ga zakleh da se
Ne rastaje od njega nikada.
Evo ga tu, i smem umesto njega
Da se zakunem da ga ne bi dao
Nit' skinuo sa prsta ni za sve

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Bogatstvo ovog sveta. Vi ste ženi
Povod za ljutnju dali doista
I odveć neljubazno, Gracijano:
Ja bih za tako što van sebe bila.
BAS. (za sebe): Sto levu ruku nisam odsekao,
Pa da se sad zakunem kako prsten
Izgubih njega braneći.
GRACIJANO. Svoj prsten
Dade gospodar moj Basanio
Sudiji, koji zatraži taj prsten,
A koji ga je i zaslužio;
Tad ono momče, pisar sudijin,
Koji je sebi dosta pisanjem
Zadao truda, zatraži moj prsten;
I ništa ne hte osim prstena
Nit' sluga, nit' gospodar.
PORCIJA. Koji prsten
Dadoste, gospodaru? Ne tek onaj,
Nadam se, što ga dobiste od mene?
BASANIO. Da mogu laž da dodam ogrešenju,
Poricao bih, no vi vidite
Da prstena na mome prstu nema;
Nestalo ga je.
PORCIJA. Nestalo je časti
Iz vašeg lažnog srca isto tako.
Neba mi, k vama ja u postelju,
Dok prsten taj ne sagledam, ne dođoh!
NERISA. Nit' uđoh ja u vašu sve dok prsten
Ne vidim svoj.
BASANIO. O mila Porcijo,
Da znate samo kome dadoh prsten,
Da shvatate rad čega dadoh prsten
I kako teška srca dadoh prsten
Kad on baš ništa drugo osim prsten
Ne hte da primi, ne bi onda bila
Zlovolja vaša stroga ovoliko.
PORCIJA. O, da ste znali šta taj vredi prsten,
Šta vredi ona što vam dade prsten,
Da čast vam ište čuvati taj prsten,
Ne biste onda davali taj prsten.
Gde bi muškarac bio tako glup
I bezobziran da vam traži nešto
Što se za sveto smatra, ako vi
To odbijete s kol'ko-tol'ko žara?
Sad znam, Nerisi hvala, šta da mislim:
Dam glavu ako nije ženi dat.

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

BASANIO. Časti mi moje, nije, gospođo,
Duše mi moje, nije ženi dat,
Već ugladenom jednom doktoru:
Tri tisuće cekina odbi on,
No zatraži taj prsten, što ja odbih,
I pustih ga da ode zlovoljan,
Mada baš on mom dragom prijatelju
Odbrani život sam. I, šta da kažem,
Gospođo draga? Bejah prisiljen
Da mu ga za njim pošljem; bejah skoljen
Uljudnošću i stidom; nije mi se
Dalo da tol'ko nezahvalnošću
Uprljam svoju čast. Pa zato molim,
Gospođo draga, da mi oprostite.
Jer, kandila mi svetih noćnih onih,
I sami biste, da ste tamo bili,
Zatražili od mene prsten taj,
Da ga tom vrsnom date doktoru.
PORCIJA. Ne doš'o blizu domu mom taj doktor!
Jer kako je u njega nakit koji
Beše mi drag, a koji mene radi
Zakleli ste se čuvati, i ja ću
Široke ruke biti k'o i vi;
Ništa mu neću odbiti što imam;
Ni telo, niti postelju muževlju.
Upoznaću ga, to sam izvesna:
Ne noćivajte izvan doma; bdijte
Nada mnom kao Argus; ako l' ne,
Ako li mene ostavite samu,
Tad će taj doktor, časti mi, a čast je
Prćija moja još, da spava sa mnom.
NERISA. A sa mnom njegov pisar; otvarajte
Četvore stoga kako nadzoru
Sopstvenom mome da me ostavite.
GRAC: Da šta ću! Samo padne li mi šaka,
Pisaru perce ostaće bez dlaka.
ANTONIO. Nesrećni povod svađi toj sam ja.
PORCIJA. Ne primajte, gospodine, to srcu;
Ipak ste nama dobrodošli vi.
BASANIO. Porcijo, tu mi uvredu oprostite:
Ne želeh nju; a evo tu, da čuju
Svi ovi prijatelji, zaklinjem se
Očima tvojim divnim, gde svoj lik
Sopstveni vidim -
PORCIJA. Samo pazite!
Dva svoja lika vidite u njima;

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

U svakome po jedan; dakle, vi se
U dvoličnoga sebe zaklinjete,
A zakletva je ta veresija.
BASANIO. Ne, poslušaj me: ovu pogrešku
Oprosti mi, a kunem ti se dušom,
Da više nikad neću prekršiti
Nijednu tebi datu zakletvu.
ANT.: Jednom za dobro njegovog ja dadoh
Telo u rem, a ovo, da ne beše
Onog kom prsten pokloni vaš muž,
Izgubljeno bi bilo zanavek:
Jamčiti smem i sada, stavljajući
Dušu u rem, da muž vaš nikad više
Zakletvu svesno prekršiti neće.
PORCIJA. Budite, dakle, njegov jamac vi.
Ovo mu dajte, pa mu recite
Da malo bolje čuva to no ono.
ANTONIO. Evo, Basanio; zakunite se
Da ćete ovaj prsten čuvati.
BASANIO. Bože! pa to je onaj prsten baš
Koji sam dao doktoru.
PORCIJA. Od njega
Ja ga i dobih. Jer, oprostite mi,
Basanio, al' taj je doktor sa mnom
Za ovaj prsten spavao.
NERISA. I meni
Oprostite, moj vrli Gracijano,
Jer je za ovo ovde prošlu noć,
Žgoljavko onaj, pisar sudijin,
Spavao sa mnom.
GRACIJANO. To mu dođe kao
Kada se drum u leto opravlja:
A putevi su onda dosta dobri.
Šta? Da nam nisu rogove natukle
Pre nego što smo i zaslužili?
PORCIJA. Nemojte biti tako prosti. Svi ste
Preneraženi. Evo jednog pisma,
Pročitajte ga natenane, pošto
Iz Padove Belario ga posla.
U njemu ćete naći da je doktor
Porcija bila, a da je Nerisa
Bila njen pisar: svedok je Lorenzo
Da sam otišla odmah iza vas,
A da sam došla maločas; u dom
Još i ne kročih. Pa, Antonio,
Dobro nam došli; u pripravnosti

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Imam za vas daleko bolje vesti
No što se tome vi i nadate;
Raspečatite brzo ovo pismo;
Tu ćete naći da su iznenada
Galije vaše prebogate tri
Uplovile u luku; kakvim sam
Slučajem čudnim ja do ovoga
Dospela pisma, to vam reći neću.
ANTONIO. Zanemeo sam.
BASANIO. Vi zar doktor bili,
A da vas nisam prepoznao ja?
GRACIJANO. Vi onaj pisar što će rogove
Da mi natuče?
NERISA. Da, al' pisar koji
Ne misli nikad to da učini,
Sem da poživi dokle u muškarca
Ne prometne se.
BASANIO. Drug u postelji
Bićete meni, slatki doktore,
A kada nisam tu, vi spavajte
Sa mojom ženom.
ANTONIO. Mila gospođo,
Vi život ste mi dali, a i ono
Čim ću da živim, pošto ovde piše
Da su u luku zbilja čitave
Prispele moje lađe.
PORCIJA. Nu, Lorenzo,
Moj pisar ima i za vas poneku
Utešnu vest.
NERISA. I daću ih bez plate.
Od bogataša Jevrejina evo
Pismena kojim Džesiki i vama
Ostavlja posle smrti sve što ima.
LORENCO. Vi zasipate, lepe gospođe,
Manom putanju gladnih.
PORCIJA. Tek što nije
Svanulo već, a ipak znam zacemento
Da biste još ponešto želeli
Od onog što se zbilo da saznate.
Hajd'mo unutra, pa na protokolu
Saslušajte nas, i na sve po redu
Po duši ćemo da odgovorimo.
GRACIJANO. Nek' bude. Prvo biće pitanje
Po protokolu, a na njega ima
Nerisa moja da mi se zakune,
Da li bi više volela da drugu

Viljem Sekspir - Mletacki trgovac

Sačeka noć, il' sad u postelju
Odmah da pođe, jer ni cigla dva
Sata do zore nema: al' ću ja
I obdan mrak da Želim srcem svim
Te da sa ćatom sudijinim spim.
Nerisin prsten čuvaću pre svega,
I dokle živim strepeću za njega.
(Izlaze.)

KRAJ